

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

קרה

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד | המהנה את הצדיק
זוכה לסיוע ממנו
מילתא חדת"א

יר | כך הסתלקו העכברים
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יג | העלאת הצרופים הנשמיים
לצרופי תורה ותפילה
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובהרת כחיים • אביד יעקב • מכתלי בית הרין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

ישיבת אביד יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישראל

ירושלים - נהריה

מפרגמי אורייתא

קרח תשפ"ו

מחלוקת דתן ואבירם

בתוך מחלוקתו של קורח, נתבצר מקום מיוחד לדתן ואבירם אשר נצרפו עימו במחלוקתו על משה רבינו.

כפי המצוי לדאבוננו במחלוקות שבימינו, גם לדתן ואבירם היו קהל מעריצים ומאמינים, והקהילו קהילות ברבים אשר הביטו בהם כבעלי מופת. ויש למצוא לזה רמז מפורש בכתוב (תהלים קו יז) "תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירם", הרי שהיו מושכים אחריהם עדה.

ויש להבין, במה היה כוחם של אלו גדול, וכיצד השפיעו על מאמיניהם.

ויותר מזה יש להבין, כיצד סברו דתן ואבירם עצמם כי יכולים הם לחלוק על משה רבינו. וכי לא ראו את כל הניסים הגדולים אשר עשה משה בצאת ישראל ממצרים. וכי לא ראו אותו מקבל את התורה מפי הגבורה במעמד הר סיני. וכיצד עלה על דעתם שיכולים הם להשתוות לו ולחלוק כנגדו.

כדי לעמוד על סוד הדבר, עלינו להזכיר את מה שאמרו חז"ל (ראה בתרגום יונתן שמות יד א) כי אחר שיצאו ישראל ממצרים נשאר דתן ואבירם שם, והיו יחד עם פרעה כאשר רדף אחרי בני ישראל, עד שנבקע הים במיוחד בעבורם אחר שכבר יצאו ישראל ממנו. וכתב בספה"ק "באר מים חיים" (פרשת קורח), שסברו רשעים הללו כי מחמת חשיבותם עשה ה' ככה, ולא ידעו ולא הבינו כי חפץ ה' יתברך לגלות זרוע עוזו לעיני כל אפסי ארץ ולקדש שמו בעולם בפלאי פלאים לעיני כל מצרים. אמנם, גם רשע ליום רעה מזומן שיתקדש בו שמו יתברך, אשר מתקדש ומתעלה כאשר עושה דין ברשעים. משום כך, עם כל רשעתם, סבורים היו כי אין בישראל גדול מהם, וכפי שאמרו למשה רבינו כאן במחלוקתו של קורח (במדבר טז יג) "המעט כי העלייתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר".

אמור מעתה, כי דתן ואבירם סבורים היו כי גדולי ישראל המה, ובוודאי לא ראו עצמם פחותים ממשה רבינו, שהרי זכו להישאר חיים בהיותם במצרים, וגם יצאו ממצרים עם כל ישראל ולא מתו בימי החושך, ולא עוד אלא שנקרע הים במיוחד בעבורם. על כן במחלוקתו של קורח יצאו ניצבים פתח אהליהם, וחשבו כי כשם שנותרו בחיים עד הנה, כך יעברו בשלום גם הפעם.

אכן במה שהבאנו כי היו מנהיגים עדה, כתב רבינו הרמ"ע מפאנו זיע"א (מאמר מאה קשיטה סימן פג), כי לכאורה מדקדוק לשון הכתוב היה נראה שרק לאבירם לבדו היתה עדה שהנהיג אחריו - 'עדת אבירם', ואילו דתן היה לבדו.

אמנם כתב שם כי באמת אחת היתה העדה לדתן ואבירם יחד, אלא שדתן הוא שמשך אחריו גם את אבירם וגם את עדתו, כי דתן היה הרשע יותר, וכמו שנאמר בפסוק (שמות ב יג) "ויאמר לרשע למה תקה רעך", ואמרו חז"ל (דברים רבה ב, ט) כי זה דתן. ואילו אבירם היה רק נגרר אחר מעשי דתן לכל עוון ולכל חטאת.

ברם, נראה כי אפשר לפרש באופן אחר את לשון הכתוב בתהלים, ולומר, כי דתן היה בעל מוח ועמד בפני עצמו, ואילו סוד כוחו של אבירם היה ביכולתו להשפיע על אחרים. ומשום כך גם כאשר נענשו ונבלעו באדמה, נזכר עונשו של דתן בלשון 'ותבלע דתן', כי עיקר עונשו היה במיתת עצמו, אולם על אבירם נאמר 'ותכס על עדת אבירם', כי עיקר עונשו היה בזה שלא יוכל יותר להשפיע לרעה על אחרים, וכל עדתו נקראת על שמו.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

- שם משמואל | עבודת משה ואהרן היתה בבחינת מוח ושכל ולא היתה נראית עליהם תנועה והתפעלות
- א שפתי צדיק | דברי המדרש
- א אור המאיר | את השמים ואת הארץ - 'אתנו רב רביו' ו'אתנו זעיריו'
- ב לקוטי שיחות | אפלו מי שהוא בבחינת 'בית מלא ספרים' עליו לכלל את כל מהלך מעשי היום בזכירה בקב"ה
- ג פתוחי חותם | בקרח נתנוצצו רק הניצוצות הרעים משרש קוין ולכן טעה
- ג לקוטי הלכות | עדת קרח בקשו לעצמם שם ופרסום ולא יכלו להתבטל לצדיק
- ד קדשת לוי | הדייק בלשון הפסוק
- ד אור החיים | התאמצות לאהבת הבורא על אף הגשמיות המונעת זאת - חשוכה בשמים יותר משבח הנשמות בעולם העליון
- ד פני מנחם | אי אפשר להדבק בשכינה אלא על ידי דבקות בתקמים
- ד מאור ושמש | הדקדוקים בלשונות הפתובים
- ד אור החקמה | הראות השקדים רמז לזריזותו של אהרן הכהן בעבודת הבורא ה ייטב פנים | פונה מן הדת בראש חדש תמוז לבקשת 'יהי החדש הזה סוף וקץ לכל צרותינו' וכי'
- ה סדר הזמנים | מר"ח תמוז מתחיל הארת יום פפור
- ו מגיד דבריו ליעקב | על האדם לחזק עצמו שבודאי נברא לצרף
- ו מקור ברנח | אלו נפיר האדם את צרותיו של חברו לא יקנא בו ולא יצטער על מצבו האישי
- ו בית יעקב | על ידי אמונה בהשגחה פרטית יוכל להסיר מלבו כל קנאה
- ו חתן סופר | התבוננות בשפלות עצמו
- ז שמחת הנשמה | מפנה אדם למד קרח על חשיבות פבוד אב
- ז זכות הרבים | אמירת הדברות בסיני בלשון יחיד
- ז ויאמר שאול | גדלת משה רבנו מכח קדשת ישראל
- ז רבי שלום אסכעוני זצ"ל | מחלקת קרח עוררה את חטא העגל
- ח תכלת מרדכי | העדר ראית המאכלים בעת אכילת הפן
- ח עטרת זקנים | קרננות גומלי חסדים עולים לרצון אף לבעלי חטאים
- ח ברפת טוב | זעמו של הקב"ה ברגע של זריחת החמה
- ח זכרון שמואל | הוכחת מיתת עדת קרח
- ח מגלה צפונות | מנוסת ישראל מעדת קרח שלא לשמע דברי חרוף וגדוף
- ח ראש דוד | נתינת כל שהוא קטרת קדם הליכת אהרן לישראל
- ח תפארת יהונתן | שתי פרות הקטרת על ישראל והערב רב
- ט תולדות נ"ח | הננת הקטרת להקטרה
- ט מעשי צדיקים
- יב ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:

מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מתחילים את היום!
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מחברים

ישרות למייל האישי | להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

נושאים בפרשת קרח

מחלקתו של קרח

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

עבודת משה ואהרן היתה בבחינת מח ושכל ולא היתה נראית עליהם תנועה והתפעלות

הנה ידוע שיש בחינת 'זקנים' ובחינת 'אבות' ובחינת 'בנים'. בחינת 'זקנים' הם בשכל, כאמרם ז"ל (קידושין לב:) זקן זה שקנה חכמה.

והינו ידוע שיש שני אפני העבודה, יש עבודה בהתלהבות ובהתפעלות הנרגשת ונראית לעינים ובהלל ושיר שהוא מנחות הלב, ויש עבודה למעלה שהיא בחינת השכל והמח, וידוע שהמח הוא קר, וההתפעלות הבאה מצד המח איננה נרגשת ונפרת לזולתו ואין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם, אלא שכל חמש ההרגשות שבאדם בטלות לבחינת השכל והמח.

תפלתו של הרה"ק מקוצק זיע"א

וכמו שספר כבוד קדשת אבי אדומור"ר זצלה"ה שבאשר היותו בנעוריו חלש ורוקק דם רחמנא לצלן, לקחהו כבוד קדשת זקני אדומור"ר הגדול זצלה"ה מקאצק להיות מתפלל בראש השנה עמו בחדרו שעל יד בית המדרש הגדול, וראה אותו מתפלל שמונה עשרה בראש השנה ברכות ותקיעות בלי שום תנועה והתפעלות אלא שהיו פניו בוערות כלפידים.

ומוכן שכמו שבחינת השכל היא גבוהה מבחינת הלב, כן עבודה פזו שמבחינת השכל בלי התפעלות נרגשת, גדולה יותר מעבודה שעל ידי תנועה והתפעלות. והנה כף היתה עבודת משה ואהרן בבחינת מח ושכל לבד ולא היתה נראית בהם לא תנועה ולא התפעלות.

מלמד שלא שנה | אלו היו מצוים להרה"ק מברדיטשוב זיע"א לעבד את עבודת אהרן

ואמרו בשם רבותינו הקדושים בדברי רש"י (פרשת בעלזות) ויעש כן אהרן, הנאמר בהדלקת המנורה, מגיד הכתוב שלא שנה, והדבר נפלא מה הנה סלקא דעתך שישנה חס ושלום.

ואמרו ז"ל, למשל אם היה נאמר להקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב שידליק את המנורה, מרב התפעלות היה שובר

את המנורה והיה שופך את השמן, אבל אהרן לא שנה הינו שלא נשתנה להתפעל ברגש ובתנועות, והינו כנ"ל שהיה בחינת המח והשכל.

טעותם של נדב ואביהוא

והנה נדב ואביהוא חשבו שלהנהגת הדור יותר טוב שהמנהיג תהיה עבודתו בהתפעלות נרגשת, למען שהרואים נמי יתפעלו ויעשו עבודתם בהתלהבות יותר.

וזהו שדיקו מתי ימותו שני 'זקנים' הללו, הינו שהם עבודתם בבחינת זקנים שהוא השכל והמח כנ"ל, ואנחנו שאנו בבחינת 'בנים' הינו שעבודתנו בהתפעלות, ונהיג את הדור (סנהדרין נב.) וזה יהיה טוב יותר לפני הדור. וכעין פרוש זה איתא בספר ישמח משה והוספתי נפך קצת.

טעותו של קרח שעבודה בהתפעלות הגוף מקדשתו ומרוממתו יותר מאשר עבודה בשכל ומח

יש לומר שמעין זה היתה טעות קרח, על פי מה שהגדנו שקדשת כהנה דורשת שהגוף והחמר יהיו קן למו כנ"ל, על כן חשב קרח שעבודה על ידי התפעלות הגוף מקדשת את הגוף יותר ומגביהה אותו לקבל מדרגות גבוהות, ממה שעל ידי עבודה בשכל ובמח בלתי התפעלות נרגשת אלא בחשאי אין אמר ואין דברים כנ"ל.

ועל כן חשב קרח על עצמו, היות כל שבט לוי עבודתם ברגש ובהתפעלות ובשיר, והוא גדול השבט כבמדרש (במ"ד י"ט) שכל השבט טפל אליו, והיה משתמש ברוח הקדש, לו נאה ולו נאה ביותר לשמש בכהנה גדולה לקשר עולמות התחתונים בעליונים, כנ"ל שנצרכת לזה קדשת הגוף, שהגוף יהיה מגבה בקדשת כהנה, וחשב שעל ידי התפעלות ותנועת הגוף מתקדש הגוף ביותר.

ואף שבמח ושכל ידע שאהרן גדול ממנו, והוא מפרסם לנביא ה', אף בשביל זה יהיה שכו בעולם המצפון, הינו בעולם הבא ביותר, אבל בעולם הזה שהוא עולם הנגלה - ולקשר גם את עולם הנגלה להשם והברך - מכשר הוא ביותר.

שכרו של אהרן שהניח מדרגותיו העליונות וירד לשדרות העולם

אך טעה בחשבונו, וכאמת גופו של אהרן נתקדש יותר ממנו, ולא משום תנועות

והתפעלות, אלא דבר אחר גרם לו, והינו שאהרן, עם כל גדלתו וקדשתו - איש שכלי ומרכבה שהיו רעיונותיו משוטטים תמיד בעולמות העליונים, הניח דרגין שלו והיה עוסק בדברים פשוטים להישיר את ישראל אל למדם קריאת שמע, כמו שאיתא בתנא דבי אליהו, ולעשות שלום בין איש לרעהו וכו' אוהב שלום ורודה שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

לעמתו גם קדשת כהנה הניחה דרגין שלה ולא אותה למושב לה אלא גופו של אהרן, אף שהעליונים אינם סובלים אפלו מדא דהאי עלמא כבזהר הקדוש (פרשת בראשית), מכל מקום נמדד לו כמדתו, וגופו דוקא נעשה קן לקדשת כהנה (תע"ד):

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילז זיע"א

דברי המדרש

'ויקח קרח' במדרש רבה (יה ד) ונתחומא (א) לקח טליתו והלך לטל עצה מאשתו. מה ענין שלקח טליתו, ואם קאי על טלית שפלה תכלת מה תדע אשה בעניני הלכה, שנשים פטורות מציצית.

קרח ואשתו היו בעלי מעשים טובים שלא נמצא כמותם בכל קהל ישראל

נראה שקרח ואשתו היו בעלי מעשים טובים שלא נמצא כמותם בכל קהל ישראל. וידוע שהיו בעלי רוח הקדש, שאמרו ז"ל (במ"ד יח ח) עינו הטעתו.

וכן ראה שהכין לעצמו מלבושי כבוד על אחר פטירתו, וכן אשתו, כדאיתא במדרש רבה (שם טו) כשירדה אשת קרח לגיהנם כבתה אש הגיהנם. שאיך אפשרות כזאת, רק על ידי רבי רכבות מעשים טובים שהיה בכדי לכבות אש גיהנם, ומפני זה אמרו עליה יותר מבפלה.

וכדאיתא בגמרא כתובות (טו:) במר עוקבא שהפיל עצמו עם אשתו לתנור אש כדי שלא יביש העני, הנה קא מקליין פרעיה דמר עוקבא, אמרה ליה דביתיה שקול פרעיה אותיב אפרעאי כו' דאנא שכחנא בגויה דביתא ומקרבן אהניתי דעניי, כדאיתא בזהר הקדוש (ח"ג ריד.) על ענין בגדים צואים שהיה לבוש יהושע כהן גדול, שעל ידי בגדים אלו מניחין להממנים בגיהנם להמשיכו לשם.

קרח בְּדַק בְּגָדָיו וּמָצָא שְׂאִין בָּהֶם נִיצוּץ מִבְּגָדִים צוֹאִים חֹס וְשָׁלוֹם, לִקַּח טְלִיתוֹ הִנָּקְיָה שְׂמוּכָן לוֹ בְּעוֹלָם הַבַּא, וְהִלָּף לְעֵזֶן שְׂמָא יֵשׁ לְאַשְׁתּוֹ אִיזוּ בְּגַד צוֹאֵה, וּמָצָא גַם כֵּן נָקִי, עַל יְדֵי זֶה חָשַׁב כִּי יִתְמַשֵּׁף הַשְּׁלִשְׁלֹת גְּדוּלָה מִמֶּנּוּ וְאַשְׁתּוֹ בְּלִי הַפֶּסֶק.

וּבִאֲמַת לא טְעָה, שֶׁהָיָה מִפְּלָאִים בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים, רַק חֲשׂוֹת חֲטָא שֶׁהָיָה הַנְּסִיּוֹן בּוֹ לֹא רָאָה, שְׂאֵם הָיָה לוֹ הָיָה אֲמִינָא שֶׁהָיָה הַקְּפָדָה לְהִשָּׁם וְיִתְבָּרַךְ הָיָה חוֹדֵל, אֲךָ דְמָה שִׁסְכַּם בְּשָׁמַיִם לְבַעַל מַעֲשֵׂים טוֹבִים אֲשֶׁר עָשָׂה הַכֹּל לְשֵׁם שְׂמַיִם, דְּבִלְאִי זֶה הָיָה כְּתָם בְּטְלִיתוֹ מִפְּנֵי מַחֲשָׁבָה זָרָה.

קרח סבר שמושה רבנו הפציר בה שאהרן אחיו יהיה כהן גדול

רַק הַתְּחַלַּת הַנְּסִיּוֹן הָיָה שֶׁהִסִּיתוֹ הַיָּצֵר לְחָשַׁב לְמַשָּׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהוּא רָצָה שֶׁיְהִי אֶהְרֹן כֹּהֵן גָּדוֹל וְהִסְכַּם לוֹ בְּשָׁמַיִם, וְכִמְהָ רְאִיתוֹ הָיָה לוֹ לְזֶה, שִׁמְשָׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם הַפְּצִיר שְׁבַע יָמִים לְשַׁלַּח אֶת אֶהְרֹן שֶׁיְהִי גָּאֵל יִשְׂרָאֵל, וַיְמָה חֲדוּשׁ דְּכִשְׁלָא פְעַל הַכֹּל רָצָה עַל כָּל פְּנִיָּם שֶׁיְהִי כֹהֵן גָּדוֹל.

עַל יְדֵי זֶה עָלָה בְּלָבוּ חֲשַׁשׁ שְׂאֵם הָיָה רוּצָה מִשָּׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהוּא יְהִי כֹהֵן גָּדוֹל, הָיָה הִסְכַּם מִשְׁמַיִם, עַל יְדֵי זְכוֹת מַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁגָּמְלוּ חֶסֶד עַל כָּל הַנְּצַרְכִּים גַּם בְּמַצְרִים שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּדַחְקוֹת.

קרח היה צריך להיות גדול הלויים כפי שאהרן גדול הכהנים

וּבִאֲמַת הַגִּיעַ לוֹ עֶרְךָ פְּנָה, שִׁשְׁמַעְתִּי מִפֶּה קֹדֶשׁ זְקִנֵי ז"ל בְּשֵׁם זֶה רַק הַקְּדוּשׁ שֶׁרָצָה בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת קִרְח גְּדוֹל שְׁבָלָיִם כְּמוֹ אֶהְרֹן גְּדוֹל שְׁבָכְהֵינִים, בְּלִי סִפְק הָיָה זֹאת מְדַרְגָּה רַבָּה וְנִפְלְאָה, שְׂאֵנּוּ רֹאִים כְּשֶׁנִּעְדַר קִרְח חֹדֵל בְּחִינָה זוֹ, מִשְׁמַע שְׁלֹא הָיָה שׁוֹם אֶחָד מֵהַלְוִיִּם רְאוּי לְזֶה רַק קִרְח.

נִיצוּץ זֶה טָרַף בְּלָבוּ שֶׁהִרְגִישׁ שִׁישׁ מְדַרְגָּה מִיְחַדָּת עֲבוּרוֹ, וּמִכָּל מְקוֹם יָרַד כָּף עַל יְדֵי עוֹן אֶחָד, לְלַמֵּד כְּמָה גְּדוּלָּים דְּבָרֵי חַז"ל (אבות פ"ב מ"ח) אֵל תֵּאֱמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ. וּמֵאֲמַר חַז"ל (סנהדרין ק"י) הַמְהַרְהֵר אַחֵר רַבּוֹ כְּמַהְרֵהר אַחֵר שְׂכִינֵיהּ:

הַעֲלָאת הַגְּשָׁמִיּוֹת

אֹר הַמַּאִיר

נְבִי זָאב וְנֹאֲלָף מִז'טוֹמִיר זִיע"א
'את השמים ואת הארץ' - 'אתנו ורבינו'
'ואתנו וזעירנו'

וַיְדַבֵּר אֶל קִרְח וְאֶל כָּל עֲדַתוֹ לֵאמֹר, בְּקֹר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ, וְאֵת הַקְּדוּשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו. לְהַכִּיִן הַעֲנִנִּן, כִּי הִנֵּה כָּבֹד וְזַכְרֹנוּ כְּמָה פְעָמִים, בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ (בראשית א א) וְתִרְגַּם יוֹנָתָן בְּחֻכְמָתָא.

אתנו ורבינו - אותיות התורה ותפלה

והכונה, נוֹדַע שִׁישׁ שְׁתֵּי בְּחִינּוֹת אוֹתִיּוֹת, אֲתָנוּ וּרְבִינּוּ וְאֲתָנוּ וְזִעִירָנוּ. אֲתָנוּ וּרְבִינּוּ הֵמָּה אוֹתִיּוֹת תוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשָׂה מִצְוֹת שֶׁהָאָדָם עוֹסֵק, הֵנָּם שְׁבוּזָה (ח"א ג.) דְּרַשׁ, אֲתָנוּ וּרְבִינּוּ מְעַלְמָא עֲלָאָה, וְאֲתָנוּ וְזִעִירָנוּ מְעַלְמָא תַּתְּאָה, עִם כָּל זֶה מִי שְׁעִינֵי שְׂכָל לוֹ לְכַבּוֹ וְבִין, שֶׁהַכֹּל עוֹלָה בְּקִנְיָה אֶחָד.

אתנו וזעירנו - צרופי האותיות בצרכי הגשמיים

וְאֲתָנוּ וְזִעִירָנוּ הֵמָּה אוֹתִיּוֹת וְצִרופִים שְׁבַפְמַדְרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, בְּאֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְשִׁנְיָה וּמִשָּׂא וּמִתָּן וְכַדוּמָה מִצְרִיכֵי גְשָׁמִיּוֹת, כָּל עֲצָמָם וּמַעֲמָדָם מֵאוֹתִיּוֹת הַתוֹרָה, הַמְלַבְּשִׁים בָּהֶם לְהַעֲמִידָם וְלִהְיוֹתָם, וְכַדְבְּרֵי הַזִּזְרָה (ח"ב קסא:) קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲסַתְפַּל בְּאוֹרֵיתָא וּבְרֵא עֲלָמָא, וּמִמְלֵא מְכָרַח לְהִיּוֹת אוֹתִיּוֹת הַתוֹרָה בְּכִלְלוֹת וּפְרָטֵי הַנְּבִרָאִים, וְלִית אַתְר פְּנוּי.

וְאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ שְׁבַפְמַדְרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, אֲפֻשֵׁר לְכַנּוֹתָם 'את הארץ', כְּלוֹמַר כְּלָלוֹת הָאֲלָף בִּי"ת הַמְלַבֵּשׁ בְּאַרְצֵיּוֹת, וְהֵמָּה אֲתָנוּ וְזִעִירָנוּ, נִגְדַּד צִרופֵי אֲתָנוּ מִתוֹרָה וְתַפְלָה, וְהֵמָּה נְקִרָאִים 'את השמים', הָאֲלָף בִּי"ת שְׁבַשְׁמַיִם, כְּנוּי לְשַׁכְלֵיִים.

וְלִזָּה תִּרְגַּם יוֹנָתָן בְּחֻכְמָתָא, כְּלוֹמַר גַּם שְׁנִיָּהֶם, אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, נְבִרָאוּ הַכֹּל בְּחֻכְמָה נִפְלְאָה, הַמְטִיל עַל אִישִׁים מִיִּשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹתָם לְשָׁרְשָׁם וְלֵאשְׁתַּמוּדַע בְּהוֹן עֲלֵמִין, וְלַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם צִרופִים בְּשִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת, בְּאִפְסָן שְׁנַתְּבָאָר בְּפָרְשִׁיּוֹת הַקּוּדְמָת.

באור הפסוק 'שמעו דבר ה' החרדים על דברי'

וְהַנְּבִיא רְמָזוּ שְׁמַעוּ דְּבַר ה' הַחֲרָדִים עַל דְּבָרֵי (ישעיה סו ה), וַיּוֹכֵן עַל דְּרָךְ שְׁבַאֲרָנוּ פְרוּשׁ הַפְּסוּק 'וְהָיָה כָּל מִבְּקַשׁ ה' יֵצֵא אֵל אֶהֱל מוֹעֵד' (שמות לג ז), אִם עוֹלָה

עַל דַּעַת הַמְשָׁכִיל, לַעֲשׂוֹת צְרוּף שֵׁם הַנְּבִיא בְּרוּךְ הוּא, יֵצֵא מִסוּד הַמַּחְשָׁבָה אֶל בְּחִינַת הַדְּבִיר הַנְּקִרָא אֶהֱל מוֹעֵד, וְאָז יִתְכַּן לוֹ מְקַדִּימַת הַמַּחְשָׁבָה, עַד עַת בֹּא דְבוּרוֹ הַטּוֹב, נִכְנָה וְנִצְטָרַף שֵׁם הַנְּבִיא בְּרוּךְ הוּא.

לְזָה רְמָזוּ לָהֶם הַנְּבִיא דְרָכֵי עֲבוּדָה, 'שְׁמַעוּ' מִשְׁמַעוּ לְשׁוֹן אֲסַפְהָ, כְּמוֹ 'וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הַעֵם' (שמואל א' טו ד), 'דְּבַר הַנְּבִיא', יְרָצָה בְּבְחִינַת הַדְּבִיר, תֵּאֲסַפּוּ וְתִיַחַדּוּ צְרוּף הַנְּבִיא בְּרוּךְ הוּא.

הלמוד לענין שמירת הפה

וְזָה מוֹסַר הַשְּׂכָל לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְשַׁמֵּר פִּי וְלִשְׁנוֹ, לְקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ תְּמִיד בְּכָל שְׁעָה וְרִנְעָה, לְבַלְתִּי פוֹעֵר אֶת פִּי כִּי אִם שְׁיַגִּיעַ מִזָּה צַד הַנְּאָה לְבוּרָא עוֹלָם, וְהִינּוּ בְּהִיּוֹת לוֹ הַהֲשִׁיגָה שְׁבַאֲמַצְעוֹת דְּבוּרִים הַפְּרָטִים, נִאוֹת לוֹ לְצַרֵּף שֵׁם הַקְּדוּשׁ.

באור הפסוק 'קול קורא במדבר פנו דרך ה'

וְעוֹד אֲפֻשֵׁר שֶׁהוֹרָה לָהֶם דְּרָכֵי הַעֲבוּדָה בְּאִפְסָן אַחֵר, שְׁנֵאוֹת לָהֶם לְהַשְׁלִים אֶת נַפְשָׁם אֶת הָאֱלֹהִים. 'שְׁמַעוּ דְּבַר ה'', כִּי הִנֵּה כָּבֹד קָדָם לָנוּ הַדְּבִיר, בְּבִאוּר הַכְּתוּב 'קוֹל קוֹרָא בַּמְדָּבָר פְּנוּ דְרָךְ ה'' (ישעיה מ א).

וְלִכְאוּרָה קָשָׁה, לֵאמֹר אִפֵּן מוֹדִיעַ הַכְּתוּב, שֶׁהַקּוֹל קוֹרָא בַּמְדָּבָר, וְלֹא בְּמְקוֹם עִיר מוֹשָׁב. וְגַם עַל מָה וְלָמָּה קוֹרָא הַקּוֹל, וְלִית מִי שְׁיִטָּה אֲנִי לְשַׁמַּע, בִּינּוֹן שֶׁהוּא בְּמְקוֹם מְדָבָר אֲשֶׁר לֹא עֵבֵר בּוֹ אִישׁ. וְגַם צְרִיף לְדַעַת, קוֹל הַקְּרִיאָה בַּמְדָּבָר, 'פְּנוּ דְרָךְ ה'', מִשְׁמַע בְּעִיר מוֹשָׁב אֲנָשִׁים לִית שְׁמָה דְרָךְ ה' בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא מֵהַתִּימָא.

אפלו בדבורים גשמיים יש צרופי אותיות התורה

וְהַנְּרָאָה שְׂבָא לְהוֹרוֹת עֲצָה נִפְלְאָה לְעֲבוּדַת הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֶת דְּרָךְ ה' אֲשֶׁר יִלְכוּ בָּהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, אֵל יִתְּנוּ דוּמָה לְנַפְשָׁם לְהַתְרַשֵּׁל בְּעֲבוּדָתָם אֶת הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא, בְּטַעֲנַת הַנְּשַׁמַּע מְרוּבָא דְעֲלָמָא, אִיךְ אֲפֻשֵׁר וְקָשָׁה עֲלֵינוּ הַמַּעֲשָׂה, כִּי הַרְבֵּה מוֹנִיעִים יֵשׁ בְּעוֹלָם הַפּוֹנִים אֶת הָאָדָם לְצַד אַחֵר, דְּהִינּוּ הָאָדָם מְכָרַח לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת, וְלִהְתַּעַרֵב עִם אֲנָשִׁים בְּדְבוּרֵיהֶם הַגְּשָׁמִיִּים, וְאִם כֵּן אֲפּוֹא צְרִיף לְפָנוֹת אֵל מְדַעְתּוֹ לְשַׁעֲרָה קְלָה.

וְהַאֲמַת, לְהִיּוֹת שְׁנַבְעָרִים מְדַעַת קוֹנָם וְהַעֲבוּדָה רְפוּיָה בְּיָדָם, אוֹמְרִים כְּכֹה, וְכָלֵל זֶה נִקְט בְּיָדְךָ, שְׂאִין לָךְ שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם, אֲפּוֹלו שְׁהַמּוֹן עִם מְדַבְּרִים

מזכיר לעצמו, ומזכיר לכל סביבתו, ש'ה' אלקינו ה' אחד' – שזהו אלקה שלנו, ושהוא אחד ויחיד בכל העולם.

ולא זו בלבד, אלא – כמו שנאמר תכף בפרשה השניה (ברבים יא ג) – ויהיה אם שמע תשמעו אל מצותי' – כל מצות ה', שמקבל על עצמו לקיים את כל מצותיו.

וכן הוא גם בנוגע לענין התורה: לא מספיק לדעת מה שכתוב בתורה ולהזכר בזה לפעמים, בבוא שבת או יום-טוב, או בשעת התפלה או בשעת קיום מצוה. אלא צריך להיות אצלו בנפשו תמיד ש'ה' אלקינו ה' אחד', שהוא וכל השייך לו – שיכים להקדוש ברוך הוא; והוא מבקש שהקדוש ברוך הוא ישמר אותו ואת כל הנמצא בביתו. הוא מקבל על עצמו לקיים את המצות שהקדוש ברוך הוא צוה אותו, ולכן בטוח הוא שהקדוש ברוך הוא ימלא את בקשתו לשמר על כל הנמצא בביתו.

זוהי ההוראה לכל אחד ואחד מאתנו: פנות החנוכה והלמוד שלומדים מה שכתוב בתורה ועד למה שכתוב בשלחן ערוך, היא – לא רק שילמדו זאת ויזכירו זאת לפעמים ויקימו זאת מפעם לפעם.

אלא אפלו 'בית שכלו מלא ספרים' – אפלו אם הצליח בלמודו, והוא ממלא בלמוד התורה ובענינים המדברים בתורה – אין זה מספיק, אלא עליו גם 'לקבץ מזוזה' בדלתו, בדלת שבלבו ובדלת שבמחו, כדי שיהיה נפר הן בשכל והן ברגשות הלב (שהם משפיעים על כל האיברים), שיוכלו להפיר מיד שזהו אדם שזוכר תמיד ש'ה' אלקינו ה' אחד', וממשיך זאת בדרך כזו שמקיים מצות ה' אלקינו.

ואזי זוכים לברכת השם ותברך להצלחה בכל, כמו שנאמר (שם פסוק טו) ונתתי עשב בשדה לבהמתך' ואספת דגנך ותירשך ויצהרך; כל אחד ואחד מקבל את ברכותיו של הקדוש ברוך הוא בכל המצטרף לו (חיד' עמ' 1317-1318):

תתרה ההשגה, וידע ה' ברוך הוא לעין כל, א"ת, מורה פלליות צרופי האלף ב"ת, אשר לו, כלומר אותן הצרופים הנוגעים לו לעצמותו, באין תערוכות רע מצרופים חיצונים, כי אם כלם יקראו צרופים האמתים, שאין בהם שום טעות, פאשר עלה ברוזנו הפשוט בתחלת הבריאה, לגלות אותן הצרופים באמצעות פעלות הצדיקים, מהעלם אל הגלוי, וא"ת הקדוש והקריב אליו, ירצה א"ת הקדוש, צרופי אותיות הקדושים, את זה והקריב אליו, לשלל צרופים לא קדושים, כל יראה וכל ימצא בעולם, כנזר, ודוק מאד:

לקוטי שיחות

בני מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
אפלו מי שהוא בבחינת 'בית מלא ספרים' עליו לכלל את כל מהלך מעשי היום בזכירה בקב"ה

ויקח קרח וגו' (טו א). קפץ קרח ואמר למשה, טלית שפלה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית וכו', בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה, אמר לו חייב במזוזה (במ"ד יח א).

הלמוד מזה לכל אחד מאתנו: 'בית מלא ספרים' – יכול להיות שיהיה מלא בלו, ואף על פי כן לא יהיה חדור בזכרונו, להשפיע על חיי היום-יום.

וזהו ענינה של מצות מזוזה: המזוזה נקבעת בדלת, בין הבית לרחוב, ובכך מעיד איש ישראל (על הבית), ומבקש שהקדוש ברוך הוא ישמר אותו ואת כל עניניו הנמצאים בביתו, פנין שהבית – יחד עמו ועם בני ביתו ועם התפעלים שבבית – שישף ליה' אלקינו ה' אחד' (שזהו מה שכתוב במזוזה).

כלומר: הוא אינו מסתפק בכך שלומד את הפסוקים 'שמע ישראל גו' (ברבים ו ד), אלא הוא גם מתנהג כן בחייו היום-יומיים – שבצאתו מן הבית אל הרחוב, ובהכנסו מן הרחוב אל הבית,

איש לרעהו מצרכי גופם, גם שם יש צרופי אותיות מתורה, כי מאין להם לאותיותם הגשמים חיות, אם לא מאותיות התורה, ואם יפנה מחשבתו לאותיות התורה, ימצא מרגוע לנפשו, אפלו מדבורים הפחותים ממשאם ומתנם, כחו יפה לצרף צרופים קדושים הנוגעים לתורה והעבודה.

הרמז במאמר הנביא

לזה רמז הנביא, 'קול קורא במדבר', ירצה להורות בכל דבור בעולם, קול מאת ה' קורא פנו דרך ה', כי המשפיל כחו יפה, לעשות מפרטי הדבורים רק בחינת קול פשוט, הקורא אליו פנו דרך, ומתתף את הקול לצרופים הידועים אליו לבחינת עבודתו, וכמזכר לנו לעיל פרוש הפסוק וישב משה את דברי העם אל ה' (שמות יט ח), אפלו דבורים פחותים שהעם מדברים, השיב הכל אל ה' ברוך הוא, לצרופים קדושים.

העלאת הצרופים הגשמיים לצרופי תורה ותפלה

וכל מי שיש בו מדעת קונו נקרא בחינת משה (וזהו ח"ב רכא), וכחו יפה להפך הצרופים הגשמיים לצרופי תורה ותפלה, לעבד עמקם את הקדוש ברוך הוא, ובזה מעלה אלו האותיות למקום קדוש, אשר ממקום קדוש ילכו מאותיות התורה ולכן נקרא התורה חיי עולם, להיות היא הנותנת חיות בכללות העולמות, מרום המעלות עד הנמוכים שבמדרגות.

באור 'וחיי עולם נטע בתוכנו'

ולזה אנו אומרים בכל יום (תפלת ובה לציון) 'וחיי עולם נטע בתוכנו', שהקדוש ברוך הוא רב חסדי, נטע בתוכנו את התורה, ונאות לנו באמצעות תורתנו ותפלתנו שמענעים אלו האותיות למשך חיות בכל העולם ומלוואה וכו'.

הרמז בלשון הפסוק

מול זה בא הרמז בתורה, וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר, בקר רומז לעת הגאולה, פנוי בשם בקר, על שם הכתוב 'אמר שמר אתא בקר' (ישעיה כא ב), אזי

פרשת קרח

ראויה הגדלה, לפיכך חמד הגדלה והכבוד, ונכנס בעבי הקורה לחלק על משה רבנו עליו השלום, ולא ידע פי בנפשו הוא, כי לא נכנסו בו רק הניצוצות הרעים של קין שמוסיפים לו טמאה על טמאתו.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר ויקח קרח, קרח ראשי תבות חלק ר'ע ק'ין, כלומר מה לקח קרח,

ובו נתגאה ועשה מה שעשה, וכל דור המדבר היו מניצוצות הכל, ונתקנו על ידי משה רבנו עליו השלום ששרשו מהכל, וקרח פנין שנתנוצץ בו ניצוצות מקין, בזה בא לידי טעות ונתלבש בגאווה, עלה בדעתו מאחר שניצוצי הכל כבר נתקנו צריכים לעשות גם כן תקון לניצוצי קין.

וכיון שבו תחלה נכנסו ניצוצי קין סבר שלו

ויקח קרח וגו' (טו א)

פתוחי חותם

בני יעקב אביחצירא זיע"א

בקרר נתנוצצו רק הניצוצות הרעים משרש קין ולכו טעה

ויקח קרח וגו' (טו א). אפשר לרמז מה שכתב רבנו הארי"ל ו"ל (שער הפסוקים בפרשתו), דקרח נכנס בו חלק הרע של קין,

והם מתעצמים לאהב ה', ולשבח ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבארים הדברים בהרחבה בספר הזהר, גם בדבריהם ו"ל.

ולזה נתחכם משה וריצה ה' בדבר שהוא חפץ בו, ואמר אלהי הרוחות לכל בשר – שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בפשר, ואם אתה ממתם אתה חסר רצון זה, ואין נכון להגביר הדינים, ש'סוכבו הפסד קבלת אלהותך לרוחות שבבשר, שהוא רום תכלית חשקה, ואמר האיש אחד יחטא, לומר ש'פני הדין אין להם חיוב, כי בלן לא חטאו לחיבם, אלא אתה בא עליהם בקצף שהוא תגברת הדין, והוא אומר תקצף:

ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת (טו לה)

פני מנחם

רבי פנחס מנחם מגור זיע"א

אי אפשר להדבק בשכינה אלא על ידי דבקות בחכמים

כתיב 'ואש יצאה מאת ה'', למה דוקא אש. וגם כתיב 'מאת ה'', והלא ה' זה מדת הרחמים. אלא דאיתא (כתובות קיא: ועוד) וכי אפשר לדבק בשכינה והלא ה' אלקיך אש אוכלה הוא אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם, ומפנין שקרח נתק עצמו ממשה רבנו ולא נתקם אצלו הדבק בחכמים וכו' ממילא פגעה בו אש אוכלה. **ואולי** על ידי זה אפשר לבאר הא דנחלקו בגמרא (סנהדרין קי) אם קרח לא היה מן השרופים ומן הבלועים, או שהיה משניהם מן השרופים ומן הבלועים, וקשה איך ש'קף שיהיה משניהם, הלא אם היה מן הבלועים ש'דרו חיים שאולה אינו מן השרופים. אלא הפנה לאש מלמעלה, וזה ש'ף על הארץ ומתחת לארץ, כשאין הדבק בחכמים ובתלמידיהם שלטה ואכלה האש:

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר מטות וגו' והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד לכם שמה והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יכרז והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל (יז יז-י)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

הדקדוקים בלשונות הכתובים

ויש לדקדק, דהנה ליה למימר ויהיה האיש אשר בחרתי בו - שכבר

צריך להזהר בכל עת ורגע איך לעבד את השם ותברך בתורה ובתפלה, ולקדש שמו ותברך לעשות לו נחת רוח בלי הפסק.

באור דברי המשנה

ועל פי זה יש לפרש המשנה 'ראש בית דין אומר' שהוא כבר מפשט פנ"ל, אומר 'מקדש' פעם אחר, הינו לקדש שמו ותברך בכל עת ורגע, כי כבר הוא מפשט והוא בגדר סור מרע. וכל העם הצריכין לשני הסוגין יראה תמאי ויראה עלאי, ענין אחריו 'מקדש מקדש', הינו פעם אחת שיעזר להם השם ותברך להיות בגדר סור מרע, ושיעזר להם השם ותברך להיות ועשה טוב לעבודת השם ותברך ביראה עלאי מעלה מעלה בכל עת ורגע שלא לפסק מעבודת השם ותברך.

הרמז בלשון הפסוק

וזה פרוש הפסוק, ואת הקדוש שהוא כבר מקדש, והקריב אליו מעצמו ואין צריך סעד לתמכו, כמבאר בפרוש רש"י בפרשת נח על הפסוק (בראשית ו ט) 'את האלהים התהלך נח', ובאברהם נאמר כו', עין שם, ואת אשר יבחר בו, הינו שצריך סעד לתמכו, שיעזר לו השם ותברך לקרב עצמו לעבודתו וליראתו בכל עת ורגע ולעבדו באמת, יקריב אליו שהשם ותברך יקריב אותו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם:

אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף (טו כב)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

התאמצות לאהבת הבורא על אף הגשמיות המונעת זאת - חשובה בשמים יותר משבח הנשמות בעולם העליון

נתכונן לדבר לפניו דברי רצוי המתקבל לפניו, על פי מה שקדם לו בידיעת הדרגות החפץ שיש לבורא, הא הוא שכח והלל אשר יתנו לו צבא מעלה, למעלה ממנו שכח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים משני אוצרות החיים, אוצר אחד של נשמות ש'עדין לא באו לעולם הזה, ש'עליהם אמרו ו"ל (יכמות סב) עד ש'יכלו [כל] נשמות שבגוף, ואוצר ב' של נשמות ש'כבר באו לעולם הזה, וחרו ונתנו באוצר החיים, וכלם נותנים שיר ושבח והודאה לבורא ותעלה שמו בסוד כל פעל ה' למענהו (משלי טו ד).

למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוף הבשר, והוא מונעם מהכיר ה',

החלק הרע שבקנן הוא שלקח והוא שגורם לו למרד במשה רבנו עליו השלום ובתורה. וקרי גם כן בוי"ח י' קח, דהינו וי על קרח שלקח החלק הרע של קנן:

ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם (טו ב)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עדת קרח בקשו לעצמם שם ופרסום ולא יכלו להתבטל לצדיק

זה שקרא הכתוב את עדת קרח אנשי שם, כי זה היה עקר הפגם שרצו לעשות לעצמן שם לחלק עצמן ממשנה, מחמת גסותם שרצו שיהיה להם שם וכבוד ופרסום. ועל כן עקר ההתקרבות לה' ותברך הוא על ידי בחינת בטול הגאות והכבוד שהם בחינת שם, ולבטל עצמו וכבודו ושמו נגד שם כבוד מלכותו, כי ענוה גדולה מכלם. וכן אי אפשר להתקרב להצדיק והרב האמת כי אם על ידי שמבטל שמו וכבודו בתכלית הבטול ואז יזכה להכלל בשם הצדיק ועל - ידי זה הוא נכלל בשם ה' (הלכות שבעות הלכה ב):

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו (טו ה)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

הדיוק בלשון הפסוק

בקר וידע כו' ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. לתרץ השנוי לשון, מתחלה אמר 'הקריב' ואחר כך 'יקריב'. ויש בזה רמז לעבודתו ותברך.

הפורש מתאוות העולם קרב מעצמו לטוב, ומי שאינו פורש צריך סעד לתמכו

והענין הוא כף, על פי המשנה (ראש השנה כד) ראש בית דין אומר מקדש והעם ענין אחריו מקדש מקדש, יש לדקדק מפני מה ראש בית דין אומר מקדש פעם אחת וכל העם שתי פעמים.

הכלל הוא כף, מי שרוצה לקרב עצמו לעבודת השם ותברך, מתחלה צריך להיות בגדר סור מרע להפשיט מעצמו כל התאוות, ואחר כך ועשה טוב, שילך בדרך השם ותברך לעבדו ביראה עלאי מעלה מעלה עד אין סוף.

וזה הענין, מי שהוא כבר מפשט מתאנה

הבורא מזולתו, ועל פן הוא ראוי להיות כהן גדול.

דבקו של אהרן הימה בתמידות

וגם שקדים הוא מלשון התמדה, מלשון 'כי שקד אני על דברי' (ירמיה א יב), פן דבקו אהרן היה בהתמדה, ולא היה פעם עולה ופעם יורד פשאר צדיקים שהם עולים ויורדים, אלא שהיה אהרן תמיד בדבקו ולא ירד.

אם פן היה לאהרן שתי פחות, מדת מהירות ומדת התמדה, מדת התמדה עולם חסד יבנה, והוא הפנהה שלו נמצא מחסד, ומדת מהירות נמשך מצנור הדעת כי מי שהוא בעל דעת הוא זריז:

ראש חדש תמוז

ייטב פנים

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א

פונה מיוחדת בראש חודש תמוז לבקשת ויהי החדש הזה סוף וקץ לכל צרותינו וכו'

יהי החדש הזה סוף וקץ לכל צרותינו תחלה וראש לפדיון נפשנו, יש להבין כפל לשונו, דפשיטא אם יהי סוף וקץ לצרותינו יהיה תחלה וראש כו', וגם אמרו לפדיון נפשנו ולמה לא אמר לגאלתנו.

והנה, אם כי אנהנו אומרים נסח זה בכל חודש וחדש, אמרתי בראש חודש תמוז לרמז בו עליו, כי כל גדול כל מה דעבד רחמנא לטב עבד וגם חרפן ירושלים ובית המקדש היה לטוב לנו לחיותנו כמאמר חז"ל (איכ"ר ד יד) כי לולי זאת לא נשפיר חס ושלום משונאיהן של ישראל שריד ופליט אלא ששפך חמתו על עצים ואבנים, הרי חרפן ידירות בית אשר אהב משמי אש, היה פדיון נפשות ישראל.

מאמרו של הר"ק רבי אלעזר ניסן בפני אביו בעל הישחח משה זיע"א

והנה אמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו פאלו נחרב בימיו, ולכאורה הדברים מתמיהין, כי מה אית לן למעבד יותר ממה שאנו מחכים ומתפללים בכל יום יום שישוב ברחמים לביתו במהרה בימינו. **ושמעתי** מפי אבא מארי הגאון הצדיק מורנו הרב אלעזר ניסן זצ"ל, שפרש דבריהם, ותורת חסד על לשונו, והוא כי עקר הפדות של חרפן בית המקדש היה בשביל שהדור שבימיהם נחרב הבית אין לשער גדל הצער שהיה להם באותו זמן.

באור הרמז בלשונות הפסוק

ומשם בארה הוא הבאור בדרך הרמז. **וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב וגו', פרוש** מי שהוא מטה את עצמו יותר למטה. **וזה מטה מטה מאת כל נשיאיהם לבית אבתם**, הינו מגדוליהם, שהם הגדולים בחכמה ובמדות טובות, כי מי שיהיה יותר מטה מטה, שיהיה מטה את עצמו יותר להיות כאין, זה האיש אשר אבחר בו, פרוש, עד עתה יש להם זמן, כל מי שיהיה יותר שפל רוח ומטה עד לאין, זה יהיה לראש הדור.

על פן כתיב כל איש אשר אבחר בו לרמוז גם לדורות, אשר אבחר בו משה ופרח, כל מי שיהיה בדור יותר שפל רוח ומבקש הקדוש ברוך הוא, והוא בא לשער האין באמת לאמתו, יוכל הוא להיות מרפכה להשכינה הקדושה, והוא באמת ראש הדור.

ושפיר מוכן ויהיה האיש אשר אבחר בו משהו יפרח, כי הוא יפרח כחבצלת השרון וצדיק פתור יפרח, (ותבה 'משהו' קאי אדלעיל, אשר אבחר בו משהו רצה לומר שאבחר בשפלות רוחו), ולא פרח רק מטה אהרן - כי הוא היה היותר נכנע גם עתה, על פן בחר בו ה'.

ויהי ממחרת וכא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים וגו' (ולמה שקדים, הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפרות, רש"י)

(יז כג)

אור החכמה

רבי אורי פיבל מדובנאקא זיע"א

הראות השקדים רמז לזריזותו של אהרן הכהן בעבודת הבורא

ויהי ממחרת וכא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים וכו'. פרוש רש"י, הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפרות, עד כאן.

נראה לי שהוא טבע וזריזות ומהירות אהרן במלאכתו לעבודת הבורא, כל זה נראה מאחר שאהרן כל עבודתו היה למעלה מהטבע, ומה שהוא למעלה מהטבע אין בו זמן רק במהירות, וכל זה מאחר שהיה משריש את עצמו בחכמתו ותבונה שהוא למעלה מהטבע, על פן היה הגס שנגמל שקדים שבטבעם הם ממחרים לגמל יותר מכל הפרות, כמו אהרן שהוא היה יודע במהירות בעבודת

נבחר אהרן להיות כהן גדול, כדכתיב למעלה (טו ט) ויהיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, ומה זה אשר אבחר בו המשמע לעתיד.

ותו קשה, מה זה והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל, אפתי יהיה קשה למה נבחר אהרן מכל הקדושים שבישראל שיהיה הוא כהן גדול וראש לכל הקדושים, שגם הם קדושים כאמרם מתחלה כי כל העדה כלם קדושים, ופרש רש"י כי כל העדה שמעו בסניי אנכני ולא יהיה לה', יהיה קשיתם, מהיכא תיתי יהיה אחד נבדל מחברו יותר ומפני מה פרח מטה שלו.

המשפיל דעתו ונחשב בעיניו ככלום ובכל רגע מחפש היאך לעבד את השם הוא הגדול בדורו וזוכה להיות ראש הדור.

ונראה לי בדרך רמז, אשר תרמו התורה הקדושה שהוא נצחית מוסר השפל, שלא יתמהו זרע ישראל שבכל דור ודור אשר בוחר השם בתבונה איש אחד מכל ישראל, הגם שיש כמה וכמה בישראל קדושים וטהרים גדולים וחכמים ונבונים כמוהו, ואפשר ביותר מננו.

אלא הכלל הוא כן, שידוע שהקדוש ברוך הוא אמר אני אשכון את דכא ושפל רוחי (ישעיהו נו טו), ומי שהוא שפל רוח ביותר, עליו יוכל השכינה הקדושה לשרות עליו, וזה סיני יוכיח (ראה סוטה ה), וכמאמרם ז"ל (עירובין יג.) כל המשפיל את עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו.

שהעקר הוא שפלות רוח, שיהיה כאין בעיני עצמו, ויהיה מחפש בכל עת ועונה ושעה ורגע היאך לעבד את השם ותבונה, כדכתיב (תהלים קה ד) בקשו פניו תמיד. וכל מי שבא יותר בשער האין - הוא יכול להיות יותר מרפכה להשכינה הקדושה, והוא היותר גדול בדורו ונעשה ראש הדור.

ונחזור לענינו, שבני ישראל היו מתרעמים לאמר אתם המתם עם ה' (פסוק ט), להיות שמאיתם וחמשים איש היו כלם ראשי סנהדראות - קדושי עליונים, ולפי מה דאיתא במפרשים היה נחשון בן עמינדב גם בן בתוכם, שהיה קדוש עליון כמפרסם, והיה תמיה גדולה להם למה נבחר אהרן קדוש ה' יותר מכלם להקריב קרבנות.

על פן צנה להם השם ותבונה כן, שיש להם עוד זמן, כי כל מי שיטה את לבו לשבר אותו לאלף שכרים ויהיה יותר אין ושפל - אזי יהיה נבחר הוא להיות ראש וכהן גדול, רצה לומר, שיהיה ראש הדור לקשר כל הדור בהשם ותבונה, שהוא יהיה מרפכה להשכינה הקדושה.

לא יקנא בו ולא יצטער על מצבו האישי

יִיצֵא מִשָּׁה אֶת כָּל הַמַּטָּה מִלִּפְנֵי ה' אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטְהוֹ (וי כד). יש לבאר בדרך צחות, דהנה ידוע שכל אחד מתלונן על גורלו המר וחושב בדעתו שצרתו גדולה יותר משל חברו, אולם אם היה רואה לפניו צרות של כל אחד ואחד, ודאי שהיה בוחר בגורלו ולא היה מסכים להחליף עם צרות חברו.

וְלִכֹּן יִיצֵא מִשָּׁה אֶת כָּל הַמַּטָּה מִלִּפְנֵי ה' אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, 'מטה' רומז לצרות, שהוא לשון כפיפה, על דרך דכתיב 'מטה ידו והחזקת בו' (ויקרא כה לה), ולאחר יִירָאוּ, שִׁרְאוּ אֶת כָּל הַמַּטָּה, כלומר הצרות של כל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטְהוֹ, לקח כל אחד המטה שלו והסכים להשאיר עם צרותיו, מכִּיּוֹן שְׁנוּכַח לְדַעַת שְׁצָרוֹת חֲבָרָו יוֹתֵר מֵרִים הֵם מִשְׁלוֹ:

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

על ידי אמונה בהשגחה פרטית יוכל להסיר מלבו כל קנאה

שֵׁרֵשׁ עֲבוּדַת הַשֵּׁם, לְהִרְחִיק עֲצָמוֹ מֵאֵד מֵאֵד מִקְנָאָה, כִּי עַל יְדֵי קִנְיָה נִצְמַח תַּאֲנֶה וְכַבּוּד. וְשֵׁרֵשׁ אֲמוּנַת הַשֵּׁם הוּא שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ הוּא בַּעַל הַיְכָלֹת וּמְשַׁיִיחַ בְּהַשְׁגָּחַת פְּרִטְיֹת עַל כָּל הַבְּרוּאִים, וְזוֹן וּמִפְרָגִים מִקְרָגֵי רָאִם עַד בִּיצֵי כְּנִים.

וְנוֹתֵן לְכָל אֶחָד צָרְכּוֹ וְכָל אָדָם מֵה שֵׁיִשׁ לוֹ הוּא מֵה שִׁרְאוּי לוֹ, וְאִם הִנֵּה רָאוּי לוֹ יוֹתֵר, וְדַאי הִנֵּה נוֹתֵן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ יוֹתֵר, וְאִין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוֹכֵן לְחֲבָרוֹ אֶפְלוּ כִּמְלֵא נִימָא, וְאִין מְקוּם לְקִנְיָה כָּלֵל. וְלִכֵּן אִם הָאָדָם בָּא לְאִיזָה קִנְיָה עַל חֲבָרוֹ חֲלִילָה, יִרְאֶה לְהִתְאַמֵּץ בְּכָל כַּחוֹ לְהַסִּיר הַקִּנְיָה מִלְּבוֹ, וְיִדְבֵּק עֲצָמוֹ בְּאֲמוּנַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְהַשְׁגָּחָתוֹ (פרשת קרח):

ולסליחה ולכפרה לדורות. **וְהִנֵּה** גְדוּלַּת תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה שֶׁהַזְּדוּגִיּוּת נַעֲשִׂים כְּזִכְיֹת (יומא פו:), כְּלוֹמֵר שֶׁהַזְּדוּן עֲצָמוֹ נִתְהַפֵּף וְנַעֲשֶׂה מִמְּנוֹ זְכוּת גְּמוּר, אֲשֶׁר עַל כֵּן כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי תְּשׁוּבָתָם מֵאַהֲבָה נָתַן לָהֶם הַיּוֹם כְּפוּר, אִם כֵּן בּוֹדַי נִתְהַפֵּף הַזְּדוּן עֲצָמוֹ לְזְכוּת כְּמֵדַת תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה.

נִמְצָא לִפִּי זֶה שֶׁהָאֵרֶת יוֹם כְּפוּר נִמְשָׁף עֲדִין מִחֲדָשׁ תַּמּוּז וְהִלָּאָה, שְׁבוּ בַּחֲדָשׁ הִנֵּה הַזְּדוּן וְהַדֵּר נִתְהַפֵּף לְזְכוּת הַיְנוּ יוֹם כְּפוּר. וְגַם מִטַּעַם נַעֲוִין סוּפוּ בַּתַּחֲלִיתוֹ הַתַּחֲלִיל הַמְּשַׁכֵּת הַהֲאָרָה מֵרֵאשׁ הַחֲדָשׁ, לְכֵן הַתַּחֲלִיל הַחֲסִידִים לְתַמֵּן מַעֲשִׂיהֶם וְלִהְיוֹן אֶת עֲצָמָם עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה מִיַּד בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ תַּמּוּז וְהִלָּאָה (ע"ב ראש חודש תמוז):

חזק ונתחזק

מגיד דבריו ליעקב

רבי דב בעריש מביאלא זיע"א

על האדם לחזק עצמו שבדאי נברא לצורך

כְּבוֹד קָדַשׁ מִן הָאֲדוּמִ"ר הַגְּדוֹל רַבִּי מְנַחֵם מַעֲנַדֵּל מְוִרְקָא אָמַר: כְּתוּב 'קִרְח', וּמִדּוּעַ לֹא כְּתוּב 'חֲקָר', אִף הֲרִי כְּתוּב קִרְח, עַד כֵּאֵן דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים.

וְהִנֵּה בְּמַלִּים אֵלוֹ צְפוּנִים סוּדוֹת גְּדוּלִים. וְהַפְּרוּשׁ הַפְּשוּט עַל דְּרָף הַמוּסָר הוּא, כִּי הָאָדָם יַעֲשֶׂה אֶת חֲשׁוֹבוֹן נַפְשׁוֹ, וַיֹּאמֶר 'מֵה יֵצֵא מִמֶּנִּי, קִרְח'. וְאִם פֵּל בְּרוּחוֹ, יִחַשֵׁב 'חֲחֲקָר אֵלֹהֵי תַמְצָא' (איוב יא ט), וְדַאי נִבְרָאתִי לְשׁוּם צָרָף, אִף מִחֲשַׁשׁ שָׁמַי אִסְתַּפֵּק בְּזָה, וְלֹא יִשְׁתַּדֵּל בְּעִבּוּדָתוֹ, עֲלָיו לְזַכֵּר שְׁסוּף כָּל סוּף כְּתוּב קִרְח, וְעֲלָיו לְחַתֵּר וּלְתַמֵּן אֶת עֲצָמוֹ:

מקור ברוך

רבי ברוך מסערעט זיע"א

אלו זכיר האדם את צרותיו של חברו

וְכַמוֹ כֵּן עֲתָה הַדּוֹר שֶׁמְשִׁים אֶל לְבוֹ עֲגִין הַחֲרָבִין וּמַחֲכָה מְתֵי יְבִנָּה וְעוֹדֵנָה תְּכַלִּינָה עֵינֵינוּ וְעֵבֶר קְצִיר כְּלָה קִיץ וְאַנְחֵנוּ לֹא נוֹשְׁעֵנוּ אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם וְאִין קוֹל מִבְּשׂר טוֹב כּוֹ, וּמִצְטַעַר עַל דְּלוּתוֹן וְשִׁפְלוּתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְגַלוּת הַשְּׂכִינָה וְאֲשֶׁר עוֹד לֹא נִבְנָה הַבַּיִת, הִנֵּה זֶה מִכְּפַר עוֹן הַדּוֹר כְּאֵלוֹ נִחְרַב בְּמִיּוֹ שֶׁהִיָּה כְּפָרְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַד כֵּאֵן דְּבָרָיו. וְאָמַר זֶה לִפְנֵי מוּזְלָה"ה (בעל יִשְׁמַח מֹשֶׁה זִיע"א) וְקַלְסִיָּה וְאָמַר לוֹ בְּזָה הַלְשׁוֹן: בְּנֵי נַחֲמָנִי, כִּף שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ.

וְהִנֵּה כָּל דְּבַר נִחְקָק בְּזַמְנוֹ, וְהַעֲקָר צוּם הַרְבִּיעִי וְהַחֲמִישִׁי הַקְּבָעוֹ לְהִיּוֹת לְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֵינוּ מֵה שֶׁהִיָּה בְּיָמֵם הַהֵם, לְמַעַן לְהַצְטַעַר עַל זֶה וּלְשׁוּב וּלְהִתְדוּדוֹת [ועיין רמב"ם פרק ה' מהלכות תענית (ה"א)].

וְזָהוּ שְׂאוּמָרִים וְיֵהִי הַחֲדָשׁ הַזֶּה, הוּא תַמּוּז (שְׁצִרְפוֹ זֶה אִינְיוֹ שְׁרִיָּה לִי) סוּף וְקֵץ וְכוּ', כִּי הֲלֹא הוּא תַחֲלָה וְרֵאשׁ לְפָדְיוֹן נַפְשׁוֹ, שְׁבוּ הַבְּקָעָה הָעִיר שְׁנַתָּן לְפָדְיוֹן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּהַצְטַעַר בְּהַחֲדָשׁ הַזֶּה עַל דְּבַר שֶׁלֹּא נִבְנָה הֲרִי הוּא כְּאֵלוֹ נִחְרַב וְעֲתָה בְּשִׁבִיל זֶה נִכּוֹן הַדְּבַר שֶׁהִיָּה סוּף וְקֵץ לְכָל צְרוּתֵינוּ וְהֵבֵן (יפה לעיניים אות א):

סדר הזמנים

רבי ישכר דב מנואלבראז' זיע"א

מ"ח תמוז מתחיל הארת יום כפור

שְׁמַעְתִּי מְנַהֵג חֲסִידִים וְאֲנִשִׁי מַעֲשֶׂה שִׁיתְחִילוּ מִיַּד מִחֲדָשׁ תַּמּוּז לְהַתְעוֹרֵר בְּתְשׁוּבָה וּלְעֲשׂוֹת הַכְּנָה עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְאֲמַרְתִּי שֶׁטַּעַמָּם וְנִמְקָם עִמָּם, דְּהִנֵּה אֲרַבְעִים יָמִים הֵרֵאשׁוֹנִים שֶׁעֲלָה מִשָּׁה לְמָרוֹם לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת נִכְנָסוּ וְנִשְׁלְמוּ בַּחֲדָשׁ תַּמּוּז, וְבוֹ בַּחֲדָשׁ נַעֲשִׂית לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וּמִיַּד חָזְרוּ וְהִתְחַרְטוּ וְהִתְמַרְמְרוּ מֵאֵד עַל מַעֲשִׂיהֶם וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנִתְקַבַּל בְּמָרוֹם תְּשׁוּבָתָם וְנִתְרַצָּה לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנָתַן לָהֶם גַּם כֵּן הַיּוֹם כְּפוּר לְמַחֲלָה

אוצרות גאוני הדורות

שְׂאֵמְרוּ וְקִרְחַת שִׁפְקָתָהּ הִנֵּה, כְּלוֹמֵר שֶׁבְּאֲמַת רָאָה וְהִבִּין גְּדוּלוֹת הַבּוֹרָא מֵה רָאָה לְשִׁטוֹת זֶה, עַל זֶה קָאָמַר 'עֵינֵי דִיקָא ה'טַעַתוּ', שֶׁלֹּא רָאָה בְּשִׁתִּי עֵינָיו כִּי גְדוּלוֹת הַבּוֹרָא וְשִׁפְלוּת עֲצָמוֹ, וְהוּא לֹא רָאָה שִׁפְלוּת עֲצָמוֹ.

נִבְרָא הָאָדָם בְּשִׁתִּי עֵינִים, כְּדֵי שֶׁבְּעֵין אַחַת יִרְאֶה גְדוּלוֹת הַבּוֹרָא, וּבְעֵין הַשְּׁנִי יִרְאֶה שִׁפְלוּת עֲצָמוֹ.

וְהִנֵּה קִרְח אִם אֲמַנָּם הִנֵּה רֹאֵה וּמִתְבּוֹנֵן בְּגְדוּלוֹת הַבּוֹרָא, אֲבָל שִׁפְלוּת עֲצָמוֹ לֹא רָאָה, וְלִכֵּן הִנֵּה סוֹכֵר שָׁגַם הוּא גְדוֹל וְרָאוּי לְכַהֲנָה, וְכֹא לְחַלֵּק עַל מִשָּׁה. וְזֶה

ויקח קרח בן יצהר (טו א)

חתן סופר

רבי שמואל ארנפלד זצ"ל

התבוננות בשפלות עצמו

וּבְרִשׁ"י: וְקִרְחַת שִׁפְקָתָהּ הִנֵּה מֵה רָאָה לְשִׁטוֹת זֶה, עֵינָיו הִטְעָתוֹ. וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ עַל פִּי מֵה שֶׁכְּתוּבוֹ בְּסִפְרִים דְּלִכֵּן

שְׁמֵחַת הַנְּשִׂמָה

רבי שמעון יהושע חיינארי זצ"ל

מפרה אדמה למד קרח על חשיבות כבוד אב

מוכא במדרש (פליאה), 'מה ראה קרח לחלק עם משה, פרה אדמה ראה'. ויש להבין, מה ראה קרח ב'פרה אדמה' שהביא אותו לחלק על משה.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי רש"י (ומקורו ממדרש ב"ר יח, ב), 'ומה ראה קרח לחלק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל, שמנהו משה נשיא על בני קהת, על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו, שנאמר 'ובני קהת עמרם ויצהר ויחזקאל' (שמות ו, יח). עמרם הבכור, נטלו שני בניו גדלה, אחד מלך ואחד כהן גדול. מי ראוי לטל את השנייה לא אני, שאני 'בן יצהר' שהוא שני לעמרם? והוא, מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכלם, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו'.

עוד יש להקדים את הגמ' בקדושין (לא.), 'שאלו את רבי אליעזר, עד היכן כבוד אב ואם? אמר להם, צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו. בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים רבוא שָׁכַר וכו', והיה מפתח מנח תחת מראשותיו של אביו, ולא צערו. לשנה האחרת, נתן הקב"ה שָׁכָרו, שנולדה לו פרה אדמה בעדרו, נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם, יודע אני בכם, שאם אני מבקש מכם כל מומן שבעולם אתם נוהגים לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו מומן שהפסדתי בשביל כבוד אבא'.

ומעתה, יובנו דברי המדרש. שפאשר ראה קרח שנולדה לדמא בן נתינה 'פרה אדמה' בשָׁכָר כבוד אב, הבין 'עד היכן כבוד אב', ועל בן עמד ודרש את כבוד אביו, שהיה השני מבני קהת, ולא נתנו גדלה לבניו, אלא לבנו של הבן הרביעי.

וקרוב לזה, אפשר לומר עוד, שקרח היה עשיר, כמוכא בגמ' פסחים (ק"ט), ויהי "אהב כסף לא ישבע כסף" (קהלת ה, ט), לכן פאשר ראה שבשָׁכָר כבוד אב, נולדה לדמא בן נתינה פרה אדמה, שיכול היה לקבל עליה 'כל מומן שבעולם', עמד ודרש את כבוד אביו, כדי שיוכל אף הוא להרויח מומן בזכות כבוד אב. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם פי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' (טו א)

זְכוּת הַרְבִּים

רבי יצחק פרחי זצ"ל

אמירת הדברות בסניי בלשון יחיד

ולהבין פונת הכתוב נקדים מה שאמרו ר"ל (שמור"ר מז ט), כשחטאו ישראל בעגל וחרה אפו יתברך לכלותם, אמר משה לפני הקב"ה רבוננו של עולם כלום אמרת אנכי ה' אלהיכם לא יהיה לכם וגו', לא אמרת אלא 'אנכי ה' אלהיך', לא יהיה לך, לי צוית ולא להם, וכל זה הוא כדי להצילם מעון העגל.

ולפי האמת הטעם שאמר הקב"ה בלשון יחיד הוא על פי מדתם, שקדם לכן כתיב 'ויסעו ויחגו', שהיו נוסעים במחלקת וחונים במחלקת, וכשבאו להר סיני כתיב (שמות יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר' לשון יחיד, רצה לומר שעשקשו נתחברו באחדות אחד כל ישראל כאיש אחד, ועל זה אמר להם הקב"ה 'אנכי ה' אלהיך'.

מעתה כיון ששמעו קרח וכל עדתו שאמר משה 'לי צוית ולא להם', הם חשבו בדעתם כי משה רבנו ע"ה לכבוד עצמו היה דורש, באמרו לי נאה לי יאה תורת ה', ודוקא לי צוית ולא להם, אמנם הדבר ברור כי פונת משה רבנו ע"ה להצילם מחטא העגל.

וזהו אמרו ויקהלו על משה ועל אהרן, וכבר אמרנו כי תלונתם היה על משה ודוקא, ויאמרו אלהם רב לכם, רצה לומר רב לך שאתה אומר 'לי צוית', ואם תאמר ולמה אמר לשון יחיד ולא לשון רבים, לזה אמר פי כל העדה כלם קדשים, רצה לומר תדע הטעם שאמר הקב"ה 'אנכי ה' אלהיך' ולא אמר 'אלהיכם', מפני כי כל העדה כלם קדושים שהיו באחדות כאיש אחד, ועל זה ובתוכם ה', שבמדדה שפדדו בן מדר להם, ואם בן ומדוע תתנשאו על קהל ה' לומר שלא צנה אלא לכם. ועל זה וישמע משה ויפל על פניו, כלומר אני עשיתי זאת כדי להצילם מעון העגל, ועששו פי כסיל מחתה לו.

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

גדלת משה רבנו מכת קדשת ישראל

אפשר לרמוז על פי מה שאמרו ז"ל (ברכות לב:) 'לך רד' (שמות לב ז), כלום נתתי לך גדלה אלא בשביל ישראל, לך רד מגדלתך. וזה שאמר רב לכם, רצה לומר מהיכן באה הרבנות לכם, כי אם מטעם פי כל העדה כלם קדשים, אם בן ומדוע תתנשאו על קהל ה', שבשבילם נתנה לכם הגדלה. וישמע משה ויפל על פניו, רמז להם שהם כפויי טובה, שאלמלא שפפל על פניו והתחנן לפני ה' בעגל, היו פלים ח"ו מן העולם.

וישמע משה ויפל על פניו (טו ד)

רבי שלום אסבעוני זצ"ל

(הוכא בכת"י רבי אברהם אביחצירא זצ"ל, ישיבת אליהו חולון)

מחלקת קרח עוררה את חטא העגל

פרש רש"י, 'מפני המחלקת, שפבר זה בידם סרחון רביעי. חטאו בעגל, ויחל משה'. במתאוננים, ויחלל משה' (במדבר יא, ב). במרגלים, ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים' (שם יד, יא). במחלקתו של קרח, נתרשלו ידיו'.

ויש להבין את פונת רש"י, אם רצה להביא שני טעמים לכך שמששה נפל על פניו, היה צריך לומר, 'מפני המחלקת, ועוד, שפבר בידם סרחון רביעי'. ואם הוא טעם אחד, יש להבין, מדוע אין די במה שאמר 'מפני המחלקת', או במה שאמר רק שהוא 'סרחון רביעי'.

ונראה לבאר, בהקדים את המוכא במדרש (אגדה) על הפסוק 'ויחל משה את פני ה'...' (שמות לב, יא), 'אמר לפניו, רבוננו של עולם על מה אתה פועם על ישראל? אמר הקדוש ברוך הוא, על שעשיו העגל. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, אם היית מצוה אותם, לא היו עוברים על מצותיך. אמר לו, והלא צוית להם בתוך עשרת הדברות? אמר לו משה, רבוננו של עולם, לי צוית, להם לא צוית. פי כתבת בעשרת הדברים 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שם כ, ב), ואלו היה הצווי להם, היה לך לומר, אנכי ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם'.

ומעתה יובן, שפאשר עדת קרח אמרו למשה ואהרן 'רב לכם פי כל העדה כלם קדשים' (במדבר טז, א), ופרש רש"י, 'כלם שמעו דברים בסניי מפי הגבורה', אם בן בטל הלמוד זכות שאמר משה על ישראל, שהרי הם בעצמם אומרים

וזהו שאמר משה אם כמות כל האדם ימתוו, הינו מיתה טבעית, לא ה' שלחני ונתחייבני מיתה רק על מה שעברו על דברי סופרים ושנחלקו על גדול שבסנהדרין.

אבל אם בריאה יבא כו', אזי הוא אות ומופת כי נאצו בה', כלומר על שלא האמינו בי כי עשיתי כל דברי על פי ה', ולכן יעשה השם את ענש האנשים האלו למעלה מן השבע, ובזה ידעו כלם כי בחנם פפרו בדברי משה.

ובל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו הארץ (טו לד)

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

מנוסת ישראל מעדת קרח שלא לשמע דברי חרוף וגדוף

יש לדקדק אם היו ראויים לבליעה היו נבלעים כשנבלע קרח, ואם כן ממה נתייראו לומר כן פן תבלענו ארץ. אָמנם כל ישראל דנו בדעתם שעדת קרח בשעת הבליעה גם כן היו מחרפים ומגדפים, על דרך (עירובין יט) 'רשעים אפלו בפתחה של גיהנם אינן חוזרין באמרום וכאשר אבדנו אבדנו, ולכן כששמעו העדה קול הבלועים נסו לקלם שלא לשמע, כי אמרו פן תבלענו הארץ מעון שאנו משימים לב לשמע קול חרוף וגדוף, לכן טוב לנו לנוס.

כפרת הקטרת לעצירת המגפה

ראש דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל

נתינת כל שהוא קטרת קדם הליכת אהרן לישראל

ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. ויקח אהרן פאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת וכפר על העם (יו יא-יב).

נשאר לדקדק בפתובים הללו, כי משה רבנו ע"ה אמר קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה, והדבר מבאר שצוהו לשים קטרת ואחר כך ללכת מהרה אל העדה. ועינינו הרואות עובדא דאהרן להפוך, דכתיב וירץ אל תוך הקהל וכו' ויתן את הקטרת, אלמא שהלך ורץ עד הגיעו תוך הקהל ואחר כך נתן

הפתוב אל תפן אל מנחתם מחמת שהם רשעים, ואי תימא שהם נוהגים פתם לעוברי דרכים, ויקבל מנחתם אף על פי שהם רשעים, לזה אמר לא חמור אחד מהם נשאתי, ופרש רש"י החמור שהיו חביבין לתן לי שהלכתי עבורם למצרים לא נתנו לי, ומכל שכן שאין נוהגין מתנת חנם, ולכך אל תפן אל מנחתם.

הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע (טו כא)

ברנת טוב

רבי משה נקאל הכהן זצ"ל

זעמו של הקב"ה ברגע של זריחת החמה

קשה מאי 'כרגע' דקאמר, הנה לו לומר 'ואכלה אתם' לבר, או 'ואכלה אתם כרגע'.

ויתכן על דרך גמרא דמסכת ברכות (א), בשעה שהחמה זורחת, וכל מלכי מזרח ומערב מניחין עטרותיהם בראשיהן ומשתחווין לעבודה זרה מיד כועס הקב"ה, וכמה זעמו רגע וכו'.

אם כן עקר כעסו דהקב"ה הוא באותו רגע דזריחת החמה, וכאן אצל קרח לא זרחה החמה, כנזכר לעיל על 'שמש וירח עמד זבלה' וגו', ואם כן מן הראוי שלא לעשות כליון אז, כיון דאין עקר הרגע של הזעם בתקף, אף על פי כן אמר השם יתברך **ואכלה אתם כרגע** בכף הדמיון, כמו אלו הנה הרגע דזריחת החמה.

אם כמות כל האדם ימתוו אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני (טו כט)

זכרון שמואל

רבי שמואל ליניסון זצ"ל

הוכחת מיתת עדת קרח

הנה יש להקשות כי אפלו אם כמות כל האדם ימותו, היא גם כן אות ומופת גדול שהרבו לחטא נגד ה', שעמדו נגד משה ונגד דת התורה, כי בחנם לא עבדו קב"ה דינא בלא דינא, וראוי להכין כל זאת.

אבל הענין, כי באמת הוא גם אם לא ה' שלחו ועשה משה זאת מדעתו ועל פי הסכמת הזקנים, ראוי לענש גדול שלא רצו לקבל התמנות משה, שהיה נשיא וראש בית דין ועברו על 'לא תסור', ואמרו תי"ל (עירובין כא) חמורים דברי סופרים מדברי תורה שכל העובר על דבריהם חייב מיתה, והינו מיתה בידי שמים.

שהצווי היה לכלם. נמצא, שמחלקת קרח עוררה את חטא העגל, ונחשב הוא לחטא, ולכן חטאם זה נחשב 'סרחון רביעי'. וזהו שכתב רש"י 'מפני המחלקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי'. אין פונתו לומר שהם שני טעמים, אלא הם שני דברים המשלימים זה את זה, שכן המחלקת בטלה את למוד הזכות על חטא העגל, ונגרמה לכך שהמחלקת תהיה 'סרחון רביעי'. (כאדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנמר (טו יד)

תכלת מרדכי

רבי שלום מרדכי שבדרון זצ"ל

העדר ראית המאכלים בעת אכילת המן

המפרשים נדחקו לפרש אמרם 'העיני האנשים' וגו'. ונראה על פי מה שאמרו ביומא (עד:) 'המאכלך מן וגו' למען ענתך וגו', אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל וכו'. **והינו** דבאמת הרי היו מרגישים כל הטעמים שבעולם, חוץ מן חמשה מינים כדאיתא שם (עה). ולכן כשאמרו המעט כי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש, הנה מקום להשיב על דבריהם כי הלא בפון הרגישו גם טעם חלב ודבש, ולזה אמרו **העיני האנשים ההם תנמר** שיהיה חשוב אצלנו המן כמו טעם זבת חלב ודבש, הלא עינינו רואות חלב ודבש ממש, ולא כן בפון בלתי אל המן עינינו.

אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי (טו טו)

עטרת זקנים

רבי אריה ליבוש ב"ר מאיר זצ"ל

קרבנות גומלי חסדים עולים לרצון אף כבעלי חטאים

וקשה מה שיכות יש אל תפן ל'לא חמור אחד מהם נשאתי'. ונראה לי על פי פשוטו, דהנה אמאי הצריך משה לבקש שלא יקבל מנחתם, פשיטא זבח רשעים תועבה. אף יש לומר דאיתא בסנהדרין (קג:) מגרב לשילה שלשה מלין, והנה עשן פסל מיכה ועשן המערכה מתערבים, ובקשו מלאכי השרת לדחפו לעשן פסל מיכה, אמר הב"ה הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים.

נמצא מי שנותן צדקה מקבל קרבנו אף על פי שהוא רשע, וזה שאמר

רב, ולכך שנה הלשון, דלעיל אמר 'הולך אל העדה' הינו ערת ישראל, וכאן כתיב 'העם' הוא הערב רב.

תולדות נ"ח

רבי נפתלי חיים נויטמאן זצ"ל

הקנת הקטרת להקטרה

ועין בשם משמואל שהקשה בשם כל המפורשים דכתיב ויקח אהרן פאשר דבר משה, דמשמע דלא שנה בדברי משה כלל, ואדרבא כלפי ליה, משה צנה לו שקדם שילף אל העדה ישים את הקטרת, והוא לא כן עשה, רק רץ אל תוף הקהל תחלה, ואחר כך נתן הקטרת, עין שם תרוצו.

ונראה לי דכול לתרץ על פי פשוטו, דהא יש לדקדק אמאי קאמר לשון משים קטרת, הנה ליה למימר יתן עליה קטרת כמו שכתוב ויתן עליה אש, על כן יש לומר דהכי פרושו דושים קטרת שיהיה לו להניח אחר כך, וכן משמע מהתרגום וישו קטרת בויסמאי, משמע שיצשה קטרת ולא שיתן על האש תכף, על כן שפיר עשה אהרן פאשר דבר משה. ובפרט שרש"י ז"ל פירש דלהכי בקטרת, כדי שידעו שאין הקטרת ממית רק החטא ממית, על כן בכיוון נתן הקטרת בפניהם, שיראו שאין הקטרת ממית. (וכ"כ במלא העומר)

(במלא העומר)

אל תוף הקהל נדרו ובו ירוץ צדיק, כדי שלא יפסיק הקטרת, ויתן את הקטרת נתינה ממש, ויכפר על העם וכמו שצוהו משה רבנו ע"ה, ולא שנה שום דבר.

תפארת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

שתי כפרות הקטרת על ישראל והערב

רב

הנה הפסוק העיד דאהרן עשה כמו שצוהו משה, ובאמת שנה, דמשה צוהו לתן הקטרת מיד, והוא נתן אחר בואו תוף הקהל. ועוד יש לדקדק על שני הלשון, דמשה אמר והולך מהרה אל העדה, ובאהרן נאמר ויכפר על העם.

אך נראה [וכו']. [ד] זה שאמר כאן קח את המחטה ושים קטרת מיד ואחר כך הולך מהרה אל העדה, הינו עדת קדש שבהם כבר החל הנגף, ויקח אהרן פאשר דבר משה, הינו שנתן הקטרת מיד, ונתקן הדבר ונעצר המגפה מיד מישראל עדת קדש.

גם בא הפסוק להשמיענו עוד דבר אחר שעשה אהרן מעצמו, הינו וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם הינו הערב רב, ויתן את הקטרת הינו עוד פעם אחת, והנה ירא לילך חוץ לשאל למשה, פי בינתים ימותו אלפים מערב רב, ולכן ויתן את הקטרת מיד ויכפר על העם הינו הערב

הקטרת, וזה הפך צווי משה רבנו ע"ה, דלא נתן הקטרת עד שהלך וראה הנגף, ולא עוד אלא דכתיב ויקח אהרן פאשר דבר משה, ונראה ח"ו ששנה ממה שאמר לו משה. וכבר ראשונים שאלו שאלה זו, פאשר עיניך תחזינה להרב מופת הדור

מהרח"א זלה"ה בספר עץ החיים, שהביא דברי הפיר הגדול מהרימ"ט בזה, והוא פרש בענין אחר, הלא בספרתו נפלאות מתורתו. ולי ההדיוט אפשר לומר במה שמבאר במסכת מנחות (טו), אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן נתן שמן כל שהוא על גבי פזית מנחה פסל, מאי טעמא, לא ישים' שימה כל דהו משמע, 'עליה' עד דאיכא שיעורא. נתן פזית לבונה על גבי משהו מנחה פסל, מאי טעמא, לא יתן' כתיב עד דאיכא נתינה וכו'. למדנו דשימה כל שהוא, ונתינה בכזית.

ועל פי סוגיא זו אפשר דמשה רבנו ע"ה צוהו לשים כל שהו קטרת תכף קדם שילף לעורר הרחמים, ואחר כך פשוילף שם יתן פזית שהוא שעור הקטרה. וזהו שאמר ושים קטרת פרוש כל שהוא, והולך מהרה אל העדה לגמר לתת פזית, ולא יהיה הפסק בין זה שהתחלת להקטיר, וטרם יכבה וכפר עליהם, הינו שיתן קטרת כהגון נתינה בכזית.

ויקח אהרן פאשר דבר משה, דהינו מחטה ואש ושימת קטרת כל שהוא, וירץ

מעשי צדיקים

בלית ברה הלך והמתין עד שנגנס לרבי וקבל ברכתו, האיש נשלח למדבר סיני שם המלחמה היתה קשה מאד ורבים מחבריו נהרגו לנגד עיניו, אף הוא ראה הרבה נסים שנעשו עמו, כשחזר בעזר השם בשלום, הלך לתן שלום לרבי, ברגע שנגנס חיף הרבי ואמר, "און בן פלת אשתו הצילתו". (פאר ישראל)

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה בלם קדשים ובתוכם ה' (טו א)

אמר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, קרח ענו היתה, אבל עניויות פסולה לו, טעו אינני צדיק וגם אחרים אינם צדיקים, לא כן משה רבנו עליו השלום, הוא היה הענו האמתי, אמר אינני צדיק, אבל עמד ישראל כלם צדיקים. (חסידים מספרים)

בפרשת חקת, בה נכתבו דיני פרה אדמה המטהרת טמאים ומטמאת טהורים, נכתבה האות ק' באמצע, שזה מורה על מדה בינונית שפעם מטהרת ופעם מטמאה, ואלו בלק, בתחלתו היה רשע, אבל בסוף יצאה ממנו רות שהיא אמה של מלכות בית דוד משיח צדקנו שיתגלה בסוף, לכן האות ק' המרמזת על קדשה נמצאת בסוף. (סיחתן טל עבדי אבות)

ודתן ואביכם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן (טז א)

יהודי שנקרא בדחיפות להתגייס לצבא לפני מלחמת יום הכפורים, הלך לקבל את ברכת הרה"ק הבית ישראל זיע"א שישחר בשלום, אף התור היה ארך והשעה דחוקה, הוא חשב לצאת ללא ברכת הרבי, אך בגי ביתו לא ויתרו, ועמדו על כך שלא יסע לחזית הצבא לפני שהוא מתברך מפי הרבי.

ויקח קנח בן יצהר בן קהת בן לוי (טז א) **בשנות** ילדותו פנה רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארנוב זצ"ל אל דודו הרה"ק רבי משה מראזדוב זיע"א בשאלה, ישנם שלושה פרשיות צמודות ובשם של כלם יש את האות ק', קרח חקת בלק, מדוע בקרח הק' בתחלה, בחקת באמצע, ובפרשת בלק בסוף. **השיב** הרבי מראזדוב כי האות ק' מרמזת על קדשה, קרח היה בתחלה קדוש, וידועים דברי הרה"ק הישמח משה זיע"א לנכדו הרה"ק הייטב לב זיע"א, שבמחלקת קרח הוא עמד מן הצד, מאימת מדת גדלו של קרח.

אכן, יש שהוסיפו לומר כי הישמח משה אמר שהוא נענש על כך שעמד בצד במחלקת זו, שבכל דבר טוב שיעשה הוא לא יצליח בקלות כי אם על ידי מחלקת עם מתנגדי הטוב, אבל סופו של קרח כבר נאמר לו בתורה כך שהוא היה קדוש רק בתחלה.

נשגבים, וכוחים שנשטשו בין גדולים וטובים, וממילא נפרדו דרכיהם איש לפי הגנתו.

לא כן האידנא, כשברחוב היהודי ירידה רוחנית והמאבק נטווש על יסודות ועקריו היהדות שבהם כלנו שוים, אין שום הבדלי דעות ביראי השם בין זרם אחד למשנהו, אם כן פרוד ומחלקת לשם מה. (ראש גולת אריאל)

אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' תלחני (טו כט)

בגמרא (נדרים לט:), דרשו, אמר ריש לקיש, רמז לבקור חולין מן התורה מנין, שנאמר 'אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל אדם יפקד עליהם'.

פעם נסע הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א עם משמשיו לבקר את אחד מחסידיו שנפל למשכב ואשפז באחד מבתי החולים בניו יורק, הרבי התישב ליד מטת האיש, ודבר על לבו במשך זמן ממושך.

בינתיים יצא אחד הגבאים מאת החדר, ולא חזר עד עבר חצי שעה, לאחר מכן אכלו המבקרים את החולה לשלום, ובכרוהו בברכת רפואה שלמה.

בעת הנסיעה בחזר המשיך הרבי לשוחח בענין הנדבך בבית החולים, ומתוך שאלות הגבאי, הבין הרבי כי הוא לא נכח בעת השיחה, שאלו הרבי היכן היה באותו זמן, והגבאי השיב כי הוא הצרף לסדר משהו ויצא לכמה רגעים.

אך כאשר עמד לחזר לחדרו של החולה, הוא שמע קול בוקע מאחד החדרים בבית החולים, הציץ פנימה, והבחין ביהודי הקורא לו להכנס, כאשר החליף עמו דברים וספר שהגיע עם הרבי לבקר חולה פלוני, נאנח החולה ואמר, "אני מקנא באותו חסיד, שרבו גר בקרוב מקום וביכלתו לבקר אצלו ולהרעיף עליו נטפי חזק ועודד, הרבי שלי הוא הרבי מגור המתגורר בארץ ישראל, מי יתן והיה יכול לעמד לצדי בשעה קשה זו".

"לשמע הדברים", המשיך הגבאי וספר לרבי מסאטמאר, "נשארתי אצלו ונסיתי לחזק את לבבו הנשבר", עם תם השיחה עמדה הנסיעה להסתים, והרבי שנחפז לשוב לביתו לסיים את חק למודו ושעורי תורה שלו, נתן לפתע הוראה לנהג המכוננית לשוב על עקבותיו, ולחזר לבית החולים.

כשיחזר הרבי לבית החולים, עלה מיז לחדרו של אותו חסיד גור, התישב ליד מטתו ושהה שם שעה ארפה, בהרעיפו על לב החולה טל של תחיה ודברי חזק בדברי

ידי שחד שעליו אמרה התורה (סמות נג ח) שהוא מסמא את העינים.

הם חשבו כי לאחר תשובה זו יבין משה את פונתם ויציע לפניהם איזה שחד של מומן, על זה תרה למשה ואמר להם, טועים דתן ואבירם אם חושבים כי אתן שחד, 'לא חמור אחד מהם נשאתי', מעולם לא לקחתי שחד, ועל אחת כמה וכמה שאיני חושב לתן שחד. (אוצר חיים)

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו וקני ישראל (טו כה)

למען השלום מוכן היה הרה"ק האמרי אמת זיע"א לעשות הכל, שום מחיר ומאמץ לא נחשב בעיניו יקר מדי לצרף השקנת שלום ואהבה ואחווה בין שבטי ישראל ובין איש לרעהו, בהרבה מקרים מחל על כבודו, התנהג בביטול עצמי, ותר על עמדות צבוריות וכיוצא בזה, ובלבד שיתרבה שלום בישראל.

"באתי לעולם כדי להשכין שלום", אמר פעם לגיסו הרה"ק רבי חנוך צבי לזין וצ"ל הרב מנדיין. "אם אין שלום אין כלום", כתב באגרת ששלח.

מעשה שאמר ללכת לבקור נימוסין אצל רב מפרסם, בתקוה שהבקור יועיל להרבות שלום, אך המקרבים נסו להניאו ממחשבתו, "הדרך לביתו קשה", אמרו, "נצטרף ללכת הרבה בעפר", השיב להם, "למען השלום מוכן אני ללכת בעפר אפלו עשר פעמים", ולא ותר על הבקור שהוכיח אמנם בסופו כי היה כדאי.

בעת שהלך להדבר בעניני שלום והתקרבות עם אחד הגדולים בפולין, פתח וספר משל, היה פעם יהודי עשיר שהסמיך אל שלחנו את שני חתניו, והיה אחד מהם רגיל במאכלי חלב בעוד השני רגיל במאכלי בשר, לכן היו רגילים החתנים לסעד בגפרד, איש כמאכלו.

לימים ירד החותן מנכסיו והפך לעני מרוד, ושוב לא היה ספק בקדו להאכילם לא חלב ולא בשר כי אם בקשי לחם צר ומים לחץ, כיון שראה את חתניו ממשיכים לאכל בגפרד, אמר להם, "תינח בעבר, שהיה לזה חלב ולזה בשר, הצרכתם להפרד, אולם עכשו שאין לנו רק לחם ומים, למה להיות בפרוד".

כיוצא בדבר זה, המשיך הרבי, המצב שלנו, בדורות עברו, דורות של עובדי השם ברום המעלות, היו בעקר הבדלי שיטות וחלוקי דעות בענינים

ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ה' מחר והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש נב לנס בני לוי (טו ז)

אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א, קרח אכן היה במקום גבוה ביותר, אבל טעותו הגדולה היתה כי אחר שראה שהוא זוכה להשיג השגות ומדרגות גדולות בהיותו עומד על הדוכן, חשקה נפשו לבוא אל הקדש פנימה, לקדש הקדשים, ולשרת שם בכהנה, סבור היה כי בודאי ישיג שם הרבה יותר.

אבל טעותו היתה בכך שהוא לא הכיר וידע כי כל מה שזכה להשיג בעמדו על הדוכן, היה רק מחמת אהרן הכהן שעמד בקדש פנימה והשפיע על העומדים בחוץ שיגיעו למה שהגיעו, אם היה קרח נכנס פנימה, לא די שלא היה מתעלה יותר, כי אם היה מאבד כל מה ששכר היה לו בזכות אהרן. (נפלאות חדשות)

העיני האנשים הם תנקר לא נעלה (טו יד)

כשהתחילה קהלת היהודים בשידליץ להשתדל כי רבי מרדכי ברוך ליבשיץ וצ"ל בעל ברית יעקב ובית מרדכי, יבוא לשבת על פסא הרבנות בעירם, הגיעו אליו לנובהרדוק שני פרנסים לדבר על לבו שייסכים ויקבל את הרבנות בשידליץ.

תוך כדי שיחה העירו המשלחים כי יש עוד רב חשוב מגדולי הרבנים המעמד לרבנות, וכי הוא גם הכטיח לתן להם סכום כסף הגון אם יעלה בידם להושיבו על פסא הרבנות בעירם, אך מדת הישר שבלבם אינה מרשה להם לקבל שחד.

מתוך שיחה זו הבין רבי ברוך מרדכי בפקחותו כי פרנסים אלה רוצים באמת לקבל דמי סרסרות, והם מחכים לאיזו הצעה מצדו, אף הוא ענה להם לא לתר בדברים אלה, "בשעה ששלח משה לקרא לדתן ואבירם הם השיבו, 'העיני האנשים ההם תנקר', ועל תשובה זו תרה למשה מאד ואמר 'לא חמור אחד מהם נשאתי'.

לכאורה לא מובנת תשובתו של משה על דברי דתן ואבירם, אבל לדעתו, המשיך רבי ברוך מרדכי את דבריו, מעשה שהיה כף היה, דתן ואבירם היו רוצים לשמע הצעה מצד משה, כי מוכן הוא לשחד אותם בממון ובלבד שלא ישתתפו עם עדת קרח.

מאחר ולא שמעו מפי משה דברים ברורים בזה, הם שלחו לו ברמז בתוך דבריהם, 'העיני האנשים ההם תנקר', האם רוצה אתה לנקר את עינינו על

פעמים נ"ו, וכאשר אמר רבי זאב וואלף תבה זו, הוציא מבית גנזים עוד נ"ו דינים מאלו פ"ר הדינים, ומחמת גדל המורא של גלוי שכינה, נעקרו שניהם של אלו.

בזה אמר לפרש מאמר הפתוב 'ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו' כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגוע', כי בתבות 'גוענו' 'אבדנו' 'כולנו' 'אבדנו' 'תמנו', יש חמש פעמים נ"ו, והם אמרו למשה רבנו שאם יוציא את כל פ"ר הדינים מבית גנזים, יגזר עליהם לגוע, שכן אי אפשר לעולם להתקיים במדת הדין. (קהל חסידים החדש)

וכל ישראל אשר סביביהם נסו לקלם (טז לד) **מעשה** בחמור שהתהלך ביער ומצא נבלת ארי מת, וחשב בלבו, עתה אקח נקם מבני אדם, והלך ופשט את העור מעל הארי והתלבש בו, כל רואיו חשבוהו לארי, ויחרדו האנשים חרדה גדולה מפניו ונפשו מפלט מאימתו.

בראות החמור את האימה הגדולה שהפיל על האנשים, שחק בעצמו והתגאה על ערמומיותו ואמר, "עתה אוסיף עליהם עוד חרדה, אפתח את פי ואשאג, וחיל ורעדה יאחז אתכם", אכל מה נצבחה תוחלתו, כי כאשר התחיל לזעק בקולו, מיד הכירו כי חמור הוא המתעטף בעור הארי, ותפשוהו והלקוהו מכות רצח.

מן כאן נפלה המסכה מעל פני קרח ועדתו, כי מעיקרא לבשו אדרת שער למען פחש ואמרו (לעיל פסוק ג) 'כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', וכל העם האמינו כי עדת צדק תשכן בקרבם, קרח שהיה עשיר וחכם, קרא למו 'קדושים', הכי יש ענוה גדולה מזו.

אבל באמת לא היתה ענוה זו בידו אלא כלי חפץ, להשיג על ידה תאוות לבו לעורר על הכהנה, כי בכך הוא משך את לב העם לאהבה אותו ולעמד על ימינו, אבל עוד מעט והשמיעו את קולם, אז נפקחו עיני העם לראות את המסכה הנסוכה על פניהם.

כי כתוב (פסוק כז) 'ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם, ומפרש רש"י בקומה זקופה לחרף ולגדף, ובקול חרוף והגדוף הזה נתגלה קלונם, כי הענו לא יוכל להוציא חרופין וגדופין מפיו ואין לו קולות כאלה, זה שאמר הפתוב 'וכל העם נסו לקלם', כי על ידי שהשמיעו קולם, נודע לעם מהותם האמתית ונסו מהם. (שו"ת חלק לוי)

ובר האם כל שלבי התהליך הובנו כדבעי, ורק כאשר היה משכנע בכך, קם ועזב את הבית, כשיצא, אמר התלמיד לרבי, 'בקשי רב הצלחתי להתאפק מלגער באותו יהודי, להוכיח אותו על חצפתו ולשלח אותו מכאן', נענע רבי זיידל ראשו בשלוה ואמר, "אינני מבין אותך, אתה רואה יהודי נהנה, מדוע זה מפריע לך". (לעבדו בלבב שלם)

ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו. כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגוע (יז כז -כח)

בפרס ימי הדין, בקשו בני מז'יבוז' מאת הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זצ"ל שהיה מגדולי החבריא קדישא של הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א ומתושבי העיר מעז'יבוז', שיבוא לבית המדרש הגדול של העיר להתפלל תפלות הימים הנוראים וירד לפני התבה, והוא נעתר לבקשתם.

בבית מדרש זה היה שליח צבור קבוע שעבר לפני התבה מימים ימימה, ואילו גלוי חבורת מנגנים שעזרו לו להנעים תפלותיו, אך דעת באי בית המדרש לא היתה נוחה הימנו, לכן החליפוהו ברבי זאב וואלף ואף העמידו לצדו את חבורת המנגנים, להיות לו לעזר בתפלותיו.

בקש השליח צבור הותיק להתנפל לרבי זאב וואלף, ובהיותו ידיד לחבורת המנגנים, בקש מהם שאם כי נצטוו להיות לעזר לבעל תפלה החדש, הרי שיעזרו לו באפן שיתבלבל בתפלתו.

בראות רבי זאב וואלף כי המשוררים מועלים בתפקידם ועושים להפך מהמטל עליהם, התפלל כדרכו באפן שלא יזדקק לעזרתם, בהגיעו בתפלת שמונה עשרה לתבות 'ונבכו תן פחדך', נפלו המשוררים ארצה מגדל הפחד שגפל עליהם ונעקרו שניהם מפיהם.

הסביר הרה"ק רבי צבי הירש מטשודנוב זיע"א בטעם הדבר שדיקא באמירת תבת 'פחדך' נפל עליהם אימתה ופחד, כי ידוע על פי ספרי הקבלה שיש פ"ר דינים אשר המה מקור האימה והפחד.

מאחר ואם יהיו פ"ר דינים אלו שולטים בעולם אין העולם מתקיים אפלו שעה אחת, הקב"ה גרב רחמיו גזז את רבם והשאיר רק חלק חמישית מהם, דהינו נ"ו דינים אשר העולם זקוק להם, כדי שתהא מוראה של מלכות שמים מתפשטת בעולם.

תבת 'פחדך' עולה בגימטריא כמנן ב'

תורה וספורים, עד שהבחין בקורת רוח ושמחה יתרה השרויים על פני החולה, רק אז יצא מעמו ושב לביתו. (נועם טיה סאנטוב)

ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיכם ואת כל האדם אשר לקח ואת כל הרכוש (טז לב) **אמר** הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זיע"א, עדת קרח חפשו כביכול אחר האמת, אמרו למשה "בדאי אתה ולא כף שמעתי מפי הגבורה", והרי כתוב (תהלים פה יב) 'אמת מארץ תצמח', שגרו אותם אפוא לתחתית הארץ, שם הם מצאו את האמת, שם הם קוראים 'משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאין' כדאיתא במסכת בבא בתרא (עד.). (ממעיינות הנצח)

כי את מעשר בני ישראל אשר ירמו לה' תרומה נתתי ללוים (יח כד)

ימים ספורים אחר שהגיע רבי זיידל אפשטיין זצ"ל לארץ הקדש, נכנס תלמידו לבקרו, הרב קבל אותו במאור פנים כדרכו והגיש לו שתיה, תוף כדי שהוא מתנצל, "מקנה אני שההכשר של השתיה טוב עבורך, אני עדין חדש בארץ ישראל ועוד לא הספקתי להתענגו מה ההכשר שעליו סומכים כאן".

כעבר מספר רגעים נכנס לחדר יהודי נוסף שאף הוא הגיע להקביל את פני הרב, גם הוא התקבל במאור פנים ונתכבד בשתיה, אולם הלה לא חשב להסתפק בבקור נימוסין בלבד, וכעבר רגעים אחרים פתח ואמר.

"רבנו חדש בארצנו הקדושה ואולי איננו יודע כיצד יש להפריש תרומות ומעשרות, האוכל להראות ולהסביר לרב כיצד מעשרים", התלמיד, שנכח במקום נדהם מן ההעזה שהיתה לאותו יהודי, וטרם הספיק להגיב המשיר האורח ואמר, "אני מציע לקרא לרבנית, כדי שגם היא תהיה נוכחת, תשמע את ההסבר, ותראה כיצד יש להפריש תרומה ומעשרות, כדאי להאזין היטב לדברים שאמר".

הוא בקש כוס יבשה, והראה לרב ולרבנית את כל תהליך הפרשת תרומות ומעשרות בפרוטרוט, תוף כדי שהרב מתענגו בדבריו ושואל שאלות בכל שלב ושלב, תוף כדי ההסבר הניחה הרבנית את ידה על השלחן ונשענה עליו, והאורח פנה אליה והורה, "נא להוריד את היד מהשלחן, זה מפריע לי".

כשסים את 'הסברו המלמד', פנה אל הרב

פרשת קרח

כך הסתלקו העכברים

ההגדרה 'צרה צרורה' אינה דיה כדי להכיל את המכה הקשה שפקדה את העיר תלמסאן שבצפון אלג'יריה לפני כמאה וחמישים שנה. איש לא יודע מהיכן הם הגיעו, אולם מאות אלפי עכברים הציפו את העיר והפכו את החיים בה לבלתי נסבלים. העכברים, כמו מכת צפרדע במצרים, הגיעו לכל מקום, נכנסו לכל בית ומיררו את חיי התושבים שעמדו חסרי אונים מול היצורים הקטנטנים והחמקמקים שהפכו לשליטי העיר.

אם הזכרנו את מכת צפרדע, השנייה מעשרת מכות מצרים, הרי שמכה זו בתלמסאן הביאה בעקבותיה גם מכה נוספת, מכת הגרדת. כדוגמת הכינים הגורמים לחיכוך וגירוד בלתי פוסקים, כך העכברים הביאו איתם זוהמה וחוסר היגיינה שהפכה למכת גרדת מהלכת. כל תושבי תלמסאן התגרדו עד זוב דם, וכמעט שביקשו את נפשם למות.

העיר תלמסאן הייתה כזירת אסון. גדודי עכברים מילאו את רחובותיה ובתיה, התרוצצו בכל פינה, וגרמו להתפשטות מחלת הגרדת במלוא עוזה. תושבי העיר היו נראים כמטורפים ממש בשעה שעמדו והתגרדו במרץ רב בכל חלקי גופם, בלי כל יכולת לעצור. הגירוד היה חזק מהם, ודומה היה שהעכברים מחייכים לאידם.

אחר תקופה ארוכה שבה היה נראה שהעכברים הופכים לשליטי העיר, ולאחר נסיונות מיגור שונים שלא צלחו, החליטו אנשי השלטון לכנס את נכבדי העיר לאסיפת חירום דחופה בה ניסו למצוא פתרונות לבעיה הנוראה שכמעט ואינה מאפשרת להמשיך לגור בעיר זו. האסיפה נקראה ליום כ"ז באדר, במסגד הגדול של העיר תלמסאן, ובשעה הנקובה בהזמנה החלו הדיונים הנרחבים, כשלמעשה איש מכל הנוכחים לא הצליח להציע עצה אפקטיבית נגד הצר הצורך.

אחרי שעות ארוכות של דיונים, קם מוסלמי זקן ואמר: העצה היחידה שעדיין נותרה לנו היא להביא לכך שהיהודים יתפללו אל בורא העולמים, יקרעו שערי שמים ויתחננו בכל לב ובכל נפש למיגור המכות הקשות שבאו עלינו. אם היהודים יתפללו באמת ובתמים, בוודאי שישועתנו תגיע. אלא שכדי שהיהודים יתפללו כראוי, אין די שנבקש מהם גרידא, אלא עלינו לעשות פעולה משמעותית יותר.

הזקן הערמומי המשיך בדבריו ואמר: עלינו להודיע ליהודים כי ניתנת להם ארכה של שלושה ימים בהם הם מחויבים לסלק את העכברים. היה ויעשו כן - מה טוב ומה נעים,

כי צרה זו פוקדת גם אותם. אם לא יעשו כן - לא תהיה ברירה אלא לגרשם מהעיר וכל רכושם יוחרם לאוצר השלטון.

כמובן שהצעות מהסוג הזה התקבלו ברצון אצל הגויים המתוסכלים שלא הפסיקו להתגרד ולסבול מהעכברים, שבלאו הכי היו שונאי ישראל מובהקים. לא חלפה שעה קלה עד ששליח רשמי הגיע לביתו של רב העיר הגאון רבי משה בן גוזי ואל יתר טובי העיר היהודיים ומכתב בידו: גזירת גירוש אם לא תמגרו את מכת העכברים והגרדת הנוראה.

והעיר תלמסאן נבוכה. יהודי העיר לא ידעו את נפשם מפחד ואימה, ויחרדו כל העם מאוד. רבני ופרנסי תלמסאן התכנסו יחד והכריזו על תענית של שלושה ימים רצופים, שתחל מאור יום המחרת ותמשך בכל שלשת הימים בהם נצטוו היהודים לסלק את העכברים, ימי כ"ח וכ"ט אדר, ויום ראש חודש ניסן. שמש בית הכנסת נשלח להודיע לכל יהודי העיר על קיומם של ימי תענית אלו, וכי על כולם להתכנס בבית הכנסת הגדול של העיר ולקרוא אל ה' בחזקה, בתפילה ובתחנונים, להצלת כל יושבי העיר.

באותו לילה, אור ליום כ"ח אדר, לקראת חצות הלילה קרא רב העיר, הגאון רבי משה בן גוזי אל אחד מתלמידיו וביקשו ללוותו בדרכו. מבקש הוא לצאת לטיול לילי כדי לסדר את מחשבותיו לקראת הימים הגורליים העתידיים לבוא על יהודי תלמסאן.

בפאתי השוק העירוני של תלמסאן היה עומד השוחט של העיר, הגאון רבי נתן גייאן זצ"ל, ועוסק במלאכת הקודש, מלאכת השחיטה. למרות שבר אוריין היה רבי נתן גייאן ומשנתו סדורה לו בבקיות רבה, לא זכה רבי נתן גייאן להערכה נכונה וראויה של בני העיר. הללו היו מתנהגים אליו בצורה שאינה ראויה ומזלזלים בכבודו עד מאוד.

רבי נתן גייאן שהיה ענוותן ושפל ברך כלל לא הקפיד על ביזויו. גם אל אלה שדיברו אליו בחוצפה או בשפה בלתי נאותה, שלא כפי שראוי לדבר אל תלמיד חכם, היה משיב בסבר פנים יפות. שעות רבות היה רבי נתן גייאן עומד בפניה הקבועה שלו בשוק הגדול, מקבל עופות ושוחטם כדת וכדין.

בשוק העירוני, לצד המסחר התוסס שהתנהל בו כמעט בכל דבר שניתן להעלות על הדעת, מיני פירות וירקות, טריום ויבשים, תבלינים ובשמים, בדים ואריגים, שטיחים וכלי בית, ועוד כהנה וכהנה, גם נמכרו בעלי חיים, כבשים ועיזים, פרות ושחורים, דגים טריים,

וכמובן תרנגולים ושאר בעלי כנף. יהודי שחפץ היה לסעוד את ארוחתו בשוק של עוף או במרק בשרי עשיר, היה מגיע אל השוק, מתמקח עם המוכרים השונים על מחירו של תרנגול, ומשהיה מגיע אל עמק השווה ומסכים עם המוכר שתרגול זה שווה פרנק שלם או פרנק וחצי, היה המוכר קושר את התרנגול ברגליו ונותנו אחר כבוד לקונה, שמצידו היה ממחרת ללכת אל השוחט, רבי נתן גייאן, שתמורת פרוטות אחדות היה שוחט את העוף.

באותה שעה שבה התכנסו הגויים במסגדם וקיבלו את ההחלטה לגזור את גזירה קשה על יהודי העיר, הגיע יהודי אל רבי נתן גייאן ותרגול בידו, כדי שרבי נתן ישחטנו. אותו יהודי גם ומחוספס היה, מבאי השוק וחרם הטוב של רבים מהמוכרים והרוכלים. יהודי זה שקנה את התרנגול, למעשה עדיין לא השלים את הקנייה, כיון שעדיין לא שילם את מחירו לגוי המוכר. היהודי טען לגוי שאין לו עליו כסף מזומן, ולכן שיואל לבוא יחד עימו לביתו, ושם ייתן לו את מלוא שווי התרנגול.

משום מה הסכים הגוי, בעל התרנגול, להיסרך אחרי היהודי, שאף הוסיף ואמר לו כי אין הוא הולך ישירות לביתו, אלא תחילה עליו לעבור אצל רבי נתן גייאן השוחט, כדי שישחטנו עבורו. ללא מילים הלך הגוי העייף אחר היהודי שהחזיק את התרנגול הקשור בידו, ושניהם צעדו יחד אל קיתונו הצר של רבי נתן השוחט.

כבר מרחוק ראו שניהם כי ששון ושמחה אצל רבי נתן גייאן השוחט: קבוצה של ילדים צעירים ומשועממים התגודדו ליד קיתונו של השוחט, והיו מקנטרים אותו בדיבורים ואף מפריעים לו במעשי קונדס שונים ומשונים. ככל שרבי נתן ביקש מהם להתרחק, לא עלתה בידו, ונראה היה כי אין הם חושבים לעזוב את המקום. היהודי, שהתרנגול בידו, לא חשב שעליו להתערב בכגון דא, פילס את דרכו בין הילדים והושיט לרבי נתן את התרנגול כדי שישחטנו. רבי נתן נטל את התרנגול בידו האחת, הרים את הסכין בידו השנייה, בירך את ברכת השחיטה, וביקש לשחטו.

אלא שבאותו חלקיק שנייה בו הסכין נגע בגרונו של העוף, קפצו כמה מהילדים קלי הראש על רבי נתן, והסיטו את חוד הסכין ממקומו. המשמעות הייתה ברורה: התרנגול נבילה! התרנגול לא נשחט כראוי! הצווחה שנפלטה מפי האיש כששמע שהתרנגול התנבל, החרידה את הילדים שמיהרו להימלט על נפשם. הגוי, מוכר התרנגול, שלא הבין את שאירע, חשב כי היהודי ממשיך לביתו, ושם ישלם לו את המגיע לו, אלא שלהפתעתו

בבית הכנסת עלה רב העיר על הבימה ואמר: הודיעו אותי מהשמים כי בעז"ה עתידה תפילתנו להתקבל, אלא שאין זה אלא בתנאי קודם למעשה: אם השוחט הצדיק רבי נתן גי'אן הוא שיעתיר ויבקש עבורנו.

התפלאו והשתוממו בני העיר לשמע דברי הרב. גם רבי נתן עצמו לא ידע את נפשו, אולם לא יכול היה לעמוד בהצרות כל הסובבים אותו. נעמד רבי נתן ועורר את כל העם לתשובה בדברי כיבושין ומוסר, ולאחר מכן ערך עמם את סדר התפילות בהתרגשות רבה ובבכיות גדולות, כשהוא תוקע בשופר ואומר "ג מידות.

באמת אמרו: עוד באותו היום, בשעת צהריים, לא היה בעיר אפילו עכבר אחד. מאות אלפי העכברים נעלמו כאילו בלעה אותם האדמה, וגם מחלת הגרדת שככה מאוד, ונתקדש שם שמים ברבים. ראשי השלטון בעיר הגיעו אל בית הכנסת של העיר והרימו תרומה נכבדה למען הקהילה היהודית.

מיד לאחר מאורע זה בו הכירו כולם בגדולתו של רבי נתן גי'אן, קבעו עבורו ישיבה ונהרו אליו תלמידים והיה מגדולי מרביצי התורה בעיר.

על הפסוק (במדבר טו יב): **'וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה,** ופירושו רש"י: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום, נפלאים הם דברי הרה"ק האמרי מנחם מאלכסנדר זיע"א (פרשת במדבר): ונודע בזה דברת קדושת מרן אדמו"ר הסבא קדישא מווארקא זצלה"ה זי"ע **'אין מחזיקין במחלוקת, רצה לומר, מחלוקת אין לה חזקה,** וקילסו הרה"ק מוהר"ם מקאצק זצלה"ה זי"ע בצחות לשונו הטהור: **הזקן אמר היום תורה שבוקע רקיעים.** ונ"ל הענין ע"פ האמור, כי לישראל יש חלק אלוה ממעל, וקוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא, חד ממש, כי באור אין סוף ב"ה לא שייך התחלקות ח"ו רק אחדות פשוט, וא"כ הנה מצד הטבע יש להם לישראל להיות תמיד בשלום ואחדות, מבלי היות ביניהם שום התחלקות, ואם יש אצלם מחלוקת בין איש לרעהו אין זה טבעי, אלא יציאה מן הסדר ומדרך הטבע, באופן מקרי, וכבר יסד מהר"ל מפראג זי"ע (נצח ישראל פרק א) שכל הדברים כאשר הם יוצאים ממקום הטבעי, והם חוץ למקומם, אין להם עמידה במקום הבלתי טבעי להם, רק הם חוזרים למקומם הטבעי עיי"ש, **א"כ ממילא אין למחלוקת חזקה,** והבן.

וזהו שאמר הרבי מקאצק זצלה"ה שהתורה הזו בוקעת רקיעים, רקיע רומז לשלום, כדאיתא בזוה"ק (ח"ג רלו). רקיע איהו יסוד, ומדת יסוד מכונה שלום (שם קטו), לפי שעושה שלום בין המדות. **ומאמר רבינו הקדוש מווארקא בוקע רקיעים, בקיעה ענינו גילוי** (עיין ליקוטי תורה פר' וישב), **היינו שנתגלה בדברים אלו מדת השלום.**

בוודאי תסכים איתי שעדיף כך מאשר שתיפצע או חלילה תבוא לידי סכנה.

עננה של כאב חלפה על פניו של רבי נתן גי'אן. ידוע ידע כי הסכום שהוא מקבל מקופת הצדקה הוא בבחינת 'אוכל נפש' עבורו לצרכי השבת. עם כסף זה הוא רוכש יין לקידוש ולהבדלה, חלות לסעודות שבת ושאר צרכי השבת. עתה, ייאץ הוא לקצץ גם מהם, ובני המשפחה האומללים לא יהנו בשבת זו כבכל השבתות. עם זאת, רבי נתן לא אמר מילה לגזבר, שכן הוא הבין שלאיש לא הייתה כל ברירה, ואסור היה לו לאפשר למצב זה להמשיך.

אם בימים כתיקונם היה סיפור כעין זה מעורר הד רב בתלמסאן, הרי שהפעם לא היה כך. הסיבה לכך הייתה, כי ממש רגעיים ספורים לאחר מכן, הגיעה הודעת השלטונות על גזירת הגירוש, וכל בני העיר חרדו חרדה גדולה.

באותו לילה הקדימו בני תלמסאן ועלו על יצועם בשעה מוקדמת. ידעו שהימים הקרובים הם ימי צום ותפילה, וכי יש לאגור כוח כדי לצום ולהתפלל כהוגן. בשעת חצות כמעט ולא נראה אור בכל שכונת היהודים. רב העיר, רבי משה בן גוזי היה מהלך לאיטו, מביט אנה ואנה, ולפתע צדו עיניו אור נר העולה מתוך חלון פתוח.

הרב התקרב עוד יותר וראה כי זהו ביתו של השוחט רבי נתן גי'אן שיושב היה ועוסק בתורה בהתמדה. הימים, בתוך שלושים יום לפני חג הפסח, ורבי נתן היה עסוק בלימוד מסכת פסחים. הרב נעמד על יד החלון ושמע את רבי נתן לומד ומגיע לסוגיא מוקשית ועמומה.

רבי נתן ניסה להבין את דברי הגמרא, ומשלא עלתה בידו נשא עיניו למרום ואמר: רבוננו של עולם! לומד אני את תורתך הקדושה לשמה, אנא חנני דעה בינה והשכל להבין את הגמרא. חזר רבי נתן אל הסוגיא הקשה, ועדיין לא הבין. שוב נענה ואמר: אולי הסיבה שאיני מבין את הגמרא היא מפני שלא מחלתי בלב שלם לאשר בזוני והכוני על התרנגול, הנה מוסר אני מודעה שמוחל וסולח אני לאדם זה בלב שלם, ואין כל טרונייה ותרעומת עליו.

משסיים מסירת מודעה זו, שוב עיין רבי נתן בסוגיא ולפתע השמיע קול צהלה: ברוך השם, הסוגיא ברורה ומובנת לי היטב! רב העיר שעמד סמוך לחלון הבין היטב מדוע היו רגליו מוליכות אותו אל חלונו של רבי נתן גי'אן וידע את המשמעות של הדברים: רבי נתן הוא צדיק וקדוש, מעביר על מידותיו ורב חסד, מוחל וסולח ואינו נוקם ונוטר. אדם כזה, תפילתו מתקבלת במרומים (תענית כה:). אם רבי נתן יתפלל על בני העיר, בוודאי שניוושע.

למחרת בבוקר, כשכל בני תלמסאן התקבצו

היהודי הודיע לו בתסכול רב, כי אינו מוכן לשלם לו על תרנגול נבילה.

הגוי כמובן לא הסכים לוותר על דמי התרנגול. מה לי ולשחיטת התרנגול, טען ובצדק, מכרתי לך תרנגול ותן לי את תמורתו. כשהיהודי הבין שאין לו ברירה כי אם לשלם לגוי על התרנגול, החלה חמתו לבעור בו על רבי נתן גי'אן השוחט, כאילו שבגללו התרנגול נפסל לאכילה. תן לי את דמי התרנגול, צעק האיש, שהרי תחת סכינך התנבל.

לשווא ניסה רבי נתן גי'אן להצטדק ולומר: הרי בעיניך ראית שהילדים המשועממים הם אלו שהזיזו לי את הסכין, ומה לך כי תלין עלי. צא ותפוס את הילדים, ותנסה לגבות מהם את דמי התרנגול. אלא שדברי טעם ושכל אלו לא התקבלו על ליבו של היהודי הכועס שאיבד את עשתונותו לחלוטין והחל מכה בגסות את רבי נתן וחובט בו נמרצות.

זעקותיו של רבי נתן גי'אן הביאו אל המקום קהל רב של סקרנים שעמד וצפה במחזה המביך בו יהודי עומד ומכה את השוחט. הנוכחים לא ידעו את הסיבה לכך, כי אם זאת ראו כולם ושמעו שהיהודי מכה בשוחט באגרופים קמוצים וצועק עליו: הב לי את דמי התרנגול. לא זו בלבד שאיש מהם לא ניגש להציל את רבי נתן מיד האיש הקם עליו להכותו, אלא שרבים מהם גם גיחו בקול ומילאו פיהם בשחוק ובלעג.

לפתע פתאום עבר במקום גבאי הצדקה של העיר. האיש הכיר היטב את רבי נתן, שכן השוחט היה מהנתמכים הקבועים של קופת התמחוי המקומית. מדי ערב שבת בשבתו היה רבי נתן מקבל סכום קבוע לצרכי שבת, זאת בשל כך שהפרוטות המעטות שאותם קיבל תמורת השחיטה של העופות לבני העיר לא הספיקו עבור משפחתו ברוכת הילדים.

גזבר הצדקה ניסה להבין על מה יצא הקצף ומדוע מכים ברבי נתן. לאחר בירור קצר הוברר לו מעשה שהיה כך היה: התרנגול התנבל בשחיטתו של רבי נתן, על לא עוול בכפו, שכן ילדים קלי דעת הסיטו את הסכין, אולם איש זה בזעמו אינו מוכן לוותר ברבי נתן, בדרישתו לקבל את דמי התרנגול כדי שיוכל ליתנם לגוי מוכר התרנגול.

הגזבר חנך בדעתו מה לעשות, ובהחלטה של רגע ניגש אל המכה, שמע מפיו את מחיר התרנגול, הוציא מכיסו את הסכום ונתן לו. המכה התפלא, אך לא אמר כלום. לקח את הכסף, הושיט לגוי, והסתלק מהמקום.

כשהמקום התרוקן מסקרנים ורבי נתן ישב על כסאו מתאושש מהמכות שספג, הסביר לו הגזבר: ראיתי כי אין לדבר סוף, האיש לא יחדל מלהכותך ויתכן כי תבוא לידי סכנה ממש. החלטתי לתת לו את הסכום ולנכות אותו מהסכום שאתה מקבל מדי שבוע מקופת הצדקה. אכן זה סכום משמעותי עבורך, אולם

מילין יקירין ויהושעים נפלאים מלוקט מדברות קדשו ותורתו של רבי הוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

המהנה את הצדיק זוכה לסיוע ממנו

להם זאת, שעל ידי שלא לקחתי מהם זה גרמה להם שחטאו, שאם נהייתי מהם היה מגין עליהם זאת לבלתי יחטאו.

התגברות הצדיק על הגשמיות מגביהה את פשוטי העם

בביאור הדבר כיצד יש ביכולת נתינת דבר גשמי לעזור לסייע ולהציל את האדם מרדת שחת, ביארו בספרי קודש, שמתוך שהצדיק מתעסק להגביה ולרומם בני אדם, מחמת כן נכנסות בו מחשבותיהם החומריות, והגם שמצד עצמו אין לו שייכות לאותם תאוות גשמיות, אבל כדי שיהיה בכוחו להעלות את כל אותם האנשים השקועים בגשמיות, מתעוררות גם בו מחשבות ורצונות גשמיים כדי שהתגברותו על החומריות תסייע גם לכל הדבקים בו להכניע גם הם את כח התאוה שבהם. וכגון אם התעסק הצדיק להגביה אדם הנתון בתאוות ממון, מתעוררת גם בצדיק תאוה וחמדה לממון מחמת אותו אדם שהגביהו הצדיק. ממילא כששב הצדיק בתשובה על הרהור דק שהיה אצלו, מחזיר עמו בתשובה גם את אותו האדם שיש לו שייכות עמו.

וזהו הרמז בדברי חז"ל (חגיגה כ:): 'חומר בקודש מבתרומה', שהחומריות המתעוררת אצל הצדיק הקדוש, באה לו מחמת שהוא מרומם ומגביה אנשים פשוטים, ולשם כך מתעוררת חומריות בצדיק כדי שיתגבר עליה ובכך יסייע לכל הדבקים בו. וזה גם הרמז בדברי רש"י (שמות לד א) 'מהיכן נתעשר משה מפסולתן של לוחות', כלומר מהיכן הגיעו למשה רבנו שכולו רוחניות מחשבות גשמיות של עשירות, אכן כיון שעסק בתיקון נפשות ישראל, על כן מן הפסולת של ישראל הנקראים 'לוחות' באו גם אליו מחשבות גשמיות, ומחשבות העשירות של בני ישראל גרמו גם אצלו מחשבות כאלו.

אלימלך ע"ה (קרח ד"ה וידבר), אכן אם היה מקבל מהם הנאה מממונם היה יכול לפעול שיעזבו רשעים דרכם הנלוזה וישובו בתשובה, אך כיון ולא ההנו את הצדיק שוב לא יכול היה להצילם. וזה לשון קדשו: המהנה תלמידי חכמים וצדיקים מנכסיו, אז ההנאה הזאת תביאהו שלא במהרה הוא חוטא להיות רשע גמור לכפור בתורה חלילה וכו', וזהו שאמר 'לא חמור' כו', כלומר, אני גרמתי

וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם לֹא חָמור אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי וְלֹא הִרְעִיתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם (טו טז).

ולכאורה מה עניין זה לכאן, כלום שונה הוא הדבר אם כן היה לוקח מהם חמור? הרי קרח ועדתו חטאו והרשיעו בהתקוממותם ומחלוקתם כנגד משה רבינו ע"ה, וכבר בזה אינם ראויים שתתקבל מנחתם. אלא כך ביאר קודש הקודשים הנועם

מִילְתָא דְפְלִיאָה

סופו הנורא של המלשין

בְּקֶר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ (טו ה). בפרשבורג עירו של החתם סופר ע"ה היה דר רשע בשם שמחה, שעינו היתה צרה בתלמידי החתם סופר העוסקים בתורה, ואיים שילשין עליהם למלכות כי משתמטים הם מעבודת הצבא, והתרברב כי ילבישם כולם במכנסיים אדומות של הצבא. כאשר נוכחו ראשי הקהל בסכנה המרחפת על הישיבה, אצו אל רבם החתם סופר ונכנסו אליו בעיצומו של לימוד שיעורו בישיבה, כדי להודיעו על כך ולשמוע ממנו כדת מה לעשות, ולפי שלא היה מפסיק אז בדיבור רמז להם לומר מה בפיהם, כאשר סיפרו הדברים וגעו בבכיה שצריך לפעול מיד לביטול רוע הגזירה, המשיך החתם סופר בלימודו כאילו מאומה לא היה.

העסקנים הנאמנים נשאו על עמדם ולחשו שוב שצריך לפעול בלי שום דיחוי הורה החתם סופר באצבעו על הגמרא וענה 'הרי אנו עושים', והמשיך להרצות שיעורו בלי שום שינוי.

לאחר השיעור הלך החתם סופר בלויית ראשי הקהל אל המלשין כדי לנסות ולדבר על לבו אך ללא הועיל, אותו רשע לא קם ולא זע מפניהם, והתחצף ואמר שאין לו מה לדבר אתם כאן, ולמחרת בבוקר יוכלו לשטוח כל דבריהם בבית המשפט. נענה החתם סופר ואמר **בוקר ויודע ה' את אשר לו**, ומיד עזבו את הבית. לאחר שיצאו מפתח הבית נשתרבה לשונו של הרשע ומחנק עלה בגרונו, אשתו של המלשין בראותה צרתו אצה לה הדרך אחר החתם סופר לבקשו על נפש בעלה שיתפלל לרפואתו, נענה החתם סופר, אני מתפלל עבורו תפלה ההוגנת לו 'למלשינים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו', ותוך כדי דיבור יצאה נשמתו. החתם סופר ברצותו לקדש שם שמים ברבים מצא לנכון ללכת ללויה ובשעת ההספד פתח ואמר 'שמחה לארצך' שמחה מובל לקברות לארץ, ממילא 'וששון לעירך', העיר פרשבורג צהלה ושמחה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

יסוד וקיום הכל - ההתבטלות לצדיקים

לטהור טהור, כמו שאמרו במשנה במסכת זבחים פרק ט' (מ"ה) 'הקרנים והטלפים כל זמן שהם מחוברים יעלו, פרשו לא יעלו, רמז על הנ"ל, אם הוא מחובר לצדיק יעלו עמו אף שהוא בשפל המדרגה. כי כן הוא כח הצדיק לתת טעם בתורה ומצוות שלו להרימם למעלה. עד כאן דברי קדשו.

עבודה עצומה נדרשת כדי להתבטל בפני הצדיק ורק כך יעלה הצדיק

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא ע"ה שאל את רבו היהודי הקדוש ע"ה על דבריו שאמר בדברי המשנה 'המחובר לטהור טהור, אם כך הוא הדבר נמצא לקתה מידת הדין, הכיצד יתכן שאדם יהיה עבד ה' כל ימיו ובמסירות נפש ממש בכל העניינים עד שיגיע להיות טהור, שכן ישנם חמש מדרגות עד שיבוא האדם לטהרה, כפי שאמר רבי פינחס בן יאיר (ע"ז כ): 'זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, ויבוא אדם שלא עמל ויידמה לצדיק ויהיה טהור בכך, נמצא בא לטהרה בקלות גם ללא סדר המדרגות, וכי הקדוש ברוך הוא ותרוץ הוא. השיב לו הרב היהודי ז"ל שאין זה עוול כלל בחוקו, כי להיות מחובר לטהור יותר עבודה מלהיות בעצמו טהור, שזה עבודה גדולה מאוד להיות דבק לצדיק האמיתי ויותר קשה מלהיות צדיק בעצמו ואין כאן ויתור כלל.

אנשים גדולים בתורה ונפלו לבאר שחת כשלא התבטלו לצדיק

בוא וראה בקרח ודתן ואבירם, שהיו צדיקים גבוהים מאוד נעלה, שהיו ביציאת מצרים ובים ובמתן תורה, ועם כל זה נכשלו בזה שלא היו דבקים במשה רבינו ע"ה שהיה בדורם. ובודאי תחילה היו באיזשהו צד הרהור בדקות גדולה על משה רבינו ע"ה ובאו לכל זה...

וסיים דבריו: ואתה דע לך שאין להרהר על שום צדיק וידבק עצמו בו ובכל הצדיקים בליבו ומוחו ונשמתו, ויקבל קדושה אף אם אינו נוסע אליו בגופו ממש. עד כאן דברי היהודי הקדוש כפי שהובאו ברמתיים צופים (אלהיו רבה פ"ג אות ל"ד).

בטענה זו נמצא עיקר מחלוקתו של קרח, הוא סבר שכאשר יש אדם צדיק ובדרגה גבוהה בבחינת טלית שכולה תכלת אזי אינו נצרך לצדיק, מאחר וצדקותו עומדת לו להעלות מעשיו למען שמו יתברך. אך האמת היא, כי גם טלית שכולה תכלת, שאף אם 'כל העדה כולם קדושים' צריכים הם למנהיג, וכך גם תלמיד חכם שבבחינת כולה תכלת ומלא קדושה, עם כל זה אינו יכול בלעדי ההתבטלות לצדיק.

הצדיקים כבית המקדש שמהם נשפעת קדושה לכל הדור

על דבר זה חזרו ונשנו בהיכלם של צדיקי הדורות יסודות הביטול לצדיקים, וכבר בראשונים הגדילו אומר בזה, וכלשונו של הר"ן ע"ה (דרשות הדרוש השמיני): והוא שאין ספק שראוי שנאמין, שכמו שבזמן שבת המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים מבני דורם גם אם לא ישתתפו עמם, אבל מצד המצאם בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקודש וכו', ולפיכך בהמצא לחכמים והחסידיים בדורות, יהיה השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהיה שופע על כל המוכנים מבני דורם, וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם.

גדול כח הצדיק להעלות אף הפחותים המחוברים אליו

וכך היה מרגלא בפי צדיקים המשנה במסכת כלים (פ"ב מ"ב) 'כל המחובר לטהור טהור, וביארו, כפי שבכלי הדין בו כי המחובר אליו הרי הוא כמותו וטהור יחד עמו, כך הוא בכל אדם מישראל, כיון שמחבר עצמו לטהור הוא הצדיק נעשה אף הוא טהור כמותו.

באור יקרות האיר זאת הרה"ק רבי שלמה מרדאמסק ע"ה בתפארת שלמה (פר' צו ד"ה כל זכר) וזה לשון קדשו: גודל מעלת דיבוק חכמים וצדיקי הדור כל המסתופף בצילם ומתאבק בעפר רגליהם, אף כי הוא אינו במדרגה הנכונה עם כל זה אם הוא מחובר לטהור יש לו תקומה להיות לו עליה על ידי הצדיק, כי 'כל המחובר

ויקח קרח וגו' (טז, א).

במעשה קרח נאמר (במדבר טז א-ג) ויקח קרח וגו'. ויקומו לפני משה וגו', נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם. ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', וכך דיבר בקדשו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה (קדושת לוי פר' קרח ד"ה בוקר) בביאור המשנה (ר"ה כד), 'ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש', דהיינו, הצדיק יש לו קדושה אחת להתקדש שכבר תיקן עצמו מכל מיני רעות והפשיט עצמו מכל גשמיות, מוכן הוא לעבוד את ה' בלי שום הפסק בעבודה תמה ונקיה שכולה טוב בבחינת 'עשה טוב', ולכן אומר פעם אחת מקודש שכל עבודתו להתקדש ביראה עילאה. אבל העם עונים אחריו מקודש מקודש, שהם צריכים להתקדש בשתי קדושות האחת לסור תחילה ואז לאחוז בדרך 'עשה טוב', יראה תתאה ואחר כך יראה עילאה, ובכך יוכלו להיות מקודשים בקדושתו יתברך.

המעין בדבריו יראה כי מונח כאן עומק נוסף, והוא שרק לאחר שראש בית דין אומר 'מקודש' אז יכולים שאר העם לענות אחריו 'מקודש מקודש', שכל עבודתם של העם יכולה היא שתצא לפועל רק על ידי ראש בני ישראל הלא הם צדיקי הדורות, וגם אם עומד האדם בדרגה גבוהה בעבודת ה' אינו יכול להשלים מעשיו מבלעדי הצדיק.

טעות קורח שהשלם במעשיו אינו נדרש לעבודת הצדיק

ראיה לדבר הוא האמור בעניינו של קרח שהיה בדרגה גבוהה מאוד, ועם זאת נפל ונכשל למרות מעלתו כאשר חלק על משה רבינו, שכן עיקר הכל להיות בטל לצדיק ורק כך יש קיום לכל מדרגותיו. וזאת אשר ביאר החתם סופר ע"ה (תורת משה פר' קרח) בשם רבו רבי נתן אדלר ע"ה, בדברי המדרש (במדבר יח ג), קפץ קרח ואמר למשה, טלית שכולה תכלת מהי שתאה פטורה מן הציצית, אמר לו משה רבינו, טלית זו חייבת בציצית, אמר לו קרח, היתכן שארבעה חוטי הציצית מתירים את הטלית והיא עצמה שכולה תכלת אינה מתירה את עצמה. מבאר רבי נתן,

בזילין יקרין

פרקי הדרכה ועבודת ה'

על סדר פרקי אבות

העשירות תלויה בתחושת הלב בלבד, ללא קשר לממון שביד האדם

בגופו או בממונו אין זה נחשב לחסרון רק אם מעביר אותו על דעתו, לא כן אם מאמין שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, אזי לא חסר לו דבר בעולמו. ולעומת זה אף כי יעשיר וירבה כבוד ביתו, אם בדעתו אינו שבע מזה הרי הוא עני רחמנא ליצלן.

דעה קניית - קניית הממון יחד עם דעת

על פי זה אפשר לפרש מה שאמרו חז"ל (ויק"ר א' ו) 'דעה קניית מה חסרת, דעה חסרת מה קניית', ולשון קניין האמור כאן צריך ביאור, כלום ניתן לקנות דעת. אלא קניין שייך בממון והכונה שקנה עושר ונכסים עם דעת, כלומר אם קניית דעת יחד עם העושר, ואם כן מרגיש הוא שיש לו ממון הרבה, אז 'מה חסרת', לא חסרת דבר ויש לך הכל, שכן אפילו אם לא היה לו מאומה גם היה שמח כיון שמבין שעיקר העשירות תלויה בהרגשה. אולם אם חסרה לו הדעת, שהוא עני בדעתו שאז אפילו יש לו כל הון יקר ונעים נחשב הוא לחסר ממון, שהרי לא יהיה מסופק אף פעם, ומאחר שאין בו דעת לא יגיע לזה ואף אינו רואה את מצבו אזי אין לו ולא כלום.

השמח בחלקו הוא העשיר באמת גם אם אין בידו מאומה

הוא מה שאמר התנא 'איזהו עשיר' כיצד ובאיזה דרך יהיה אדם עשיר, 'השמח בחלקו' כי כל העשירות היא בדעה שבמוחו שיודע שיש לו כל מה שצריך ואינו נצרך ליותר מכך, וכך יוצא שהוא אכן עשיר אמיתי, מה שיש לו מבין שזה הנצרך לו, ומה שאין לו הוא מהסיבה כי זה אינו טוב עבורו.

ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד יא) 'ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב', אינו אומר שיש להם כל טוב, אלא לא יחסרו כל טוב, יתכן ולא יהיה להם אך זה לא חסר להם, כי אם אין להם מה שחפצים בו אות הוא כי זה סיבה לטובתם וממילא כבר לא חסר להם מאומה. אך אם אינו שמח בחלקו לא יועילו כל הון שבעולם להביאו לתחושת העשירות.

בדעתו שהכל טוב ויש לו כל מה שצריך ואינו דואג על מצבו ואינו מתאוה לשום יתרון, אלא שמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו הרי הוא עשיר, ואף אם באמת פרנסתו מצומצמת מאוד, כל זמן שאין העניות מבלבלת ומפריעה דעתו ומחשבתו אין זה עניות, ולעומת זה, אם אין האדם קובע בדעתו שיש לו כל צרכו, ואינו מסתפק במה שיש לו, ורוחו נשברת בקרבו על מה שאין לו יותר, הרי הוא עני ואביון אף אם באמת ביתו מלא כסף וזהב, כיון שהוא משתוקק ומתאוה ליתרון ואין לו שביעות רצון, אין לך דל ואביון גדול מזה.

וכן הוא בכל המאורעות והתלאות הבאים על האדם, כגון שיש לו ירידה כלשהי במצבו או חס ושלום יסורים ומכאובים או רדיפות חלילה וחס, אין זה נחשב לחסרון אלא אם כן זה מפריע לו ומבלבל דעתו ומחשבתו, אבל אם יאמין בה' יתברך שהכל מאתו יתברך שמו לעד, ומפי העליון לא תצא הרעות, ואין רע יורד מן השמים, ויקבע בדעתו שהכל לטובתו לא יחסר לו מאומה.

שמיישב בדעתו מדוע שלח לו הקב"ה את החיסרון הזה, בודאי הסיבה לכך כדי שיזכור לשוב בתשובה, או כדי שיוכל לבוא למדריגה גדולה משעכשיו, שזהו כלל, כשאדם עומד במדריגה מסוימת והקב"ה רוצה שיבוא למדריגה גדולה הימנה, הרי ששולח לו איזה צער כדי שיתחזק בתשובה ובדביקות ביראה ואהבה עד שבא על ידי זה למדריגה הגדולה. נמצא כי זה שיש לו דעת להבין את זה, היא הגורמת שאין לו צער במוחו מהסיבה והמקרה שעובר עליו, מפני שיודע שזה אינו אלא לטובתו. וממילא כשמדבק עצמו בתשובה הולך ממנו החסרון, מפני שלא באה אלא כדי שישוב בתשובה.

הוא מה שאמרו בגמרא 'אין עני אלא בדעת', המושג של עניות אינו אלא בדעתו של אדם, כי גם אם יש חסרון

איזהו עשיר השמח בחלקו. (אבות פ"ד, משנה א.)

הגמרא במסכת נדרים (מא.) אומרת 'אין עני אלא בדעת', וצריך להבין, וכי אין עני שנקרא 'עני' מחמת שהוא חסר כל, עני ואביון אשר אין לו במה להחיות נפשו והוא מחזר על הפתחים, ואוסף פרוטה לפרוטה כדי להתקיים, אם כך מהו הפירוש 'אין עני אלא בדעת' שנשמע מכך שאין סוג עני אחר מלבד העני בדעת.

הרב הקדוש בעל מעיין החכמה ע"ה (להרב אשר צבי בן דוד מקארעץ ע"ה) הפליא להסביר את יסוד הענין, הנה אף האדם אשר מתברך בעשירות מופלגת ויש לו בתים מלאים כל טוב, עדיין יתכן שהוא עני ואביון, כי העני הוא מי שאין לו מה שרוצה ואינו חומד ומתאוה למה שאין בידו, כפירוש המילה 'אביון' שהוא תאב לכל דבר, ואם כן אף מי שיש לו הון ועושר בביתו, אם אינו שמח בחלקו ואינו מסתפק במה שיש לו, ועל דרך שאמרו חז"ל (קה"ר א' ג) יש לו מנה רוצה מאתיים ואין אדם מת וחצי תאותו בידו, אם כן לא נקרא עשיר כי אם אביון, כיון שתאב ומתאוה ליתרון כעני המדולדל שאין בידו כלום.

וכיון שעני חשוב כמת לכן אמרו 'אין אדם מת וחצי תאותו בידו', רוצה לומר אין אדם מת בדעת שלו, דהיינו שמרגיש בדעתו כי חסר הוא, אין זאת אלא מחמת 'חצי תאותו בידו', אבל בעצם זה שאין לו ממון עדיין אינו נקרא 'מת', כלומר, אינו נקרא עני החשוב כמת.

וכמו כן להיפך, אף אם האדם הוא עני ורש ואין בידו פרוטה לפרוטה אפילו שיהיה פרוטה חס ושלום, יתכן שלאמיתו של דבר הוא עשיר. והיינו שאינו דואג ומתאנח על מצבו ואין הדחקות והעניות מפריעים סדר יומו, כי הוא שבע רצון ושמח בחלקו באמת, וגם יש לו אמונה שלימה בה' יתברך שהכל לטובתו, ומקבל הכל באהבה, אם כן יש לו כל צרכו ואם כן הוא עשיר, כיון שאינו מרגיש שום חסרון כלל.

אמור מעתה כי עניות ועשירות אינו דבר התלוי במציאות, אלא הכל תלוי בדעת האדם' ובמחשבתו, שאם קובע

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להעתיק ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל

